

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I N F O R M A C I J A

**O BANKARSKOM SUSTAVU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
31. 12. 2003.**

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sustavu

Federacije BiH (stanje 31. prosinca 2003. godine prema konačnim nerevidiranim podacima) na osnovu izvješća banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site financijske analize).

I.	U V O D	4
II.	REFORMA BANKARSKOG SUSTAVA	6
1.	RESTRUKTUIRANJE	6
2.	AGENCIJA ZA BANKARSTVO	6
3.	PLATNI PROMET	7
4.	BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA	7
5.	BANKARSKA SUPERVIZIJA	8
III.	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	9
1.	STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
1.1.	Status, broj i poslovna mreža	9
1.2.	Struktura vlasništva	9
1.3.	Kadrovi	11
2.	FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
2.1.	Bilanca stanja	12
2.1.1.	Obveze	16
2.1.2.	Kapital – snaga i adekvatnost	19
2.1.3.	Aktiva i kvaliteta aktive	22
2.2.	Profitabilnost	26
IV.	Z A K L J U Č A K	30
	P R I L O Z I	33

I. UVOD

Bankarski sektor u Federaciji Bosne i Hercegovine istekom 2003. godine stigao je do samog kraja procesa konsolidacije i stabilizacije, odnosno zaokruživanja prve faze reformskih promjena. Pouzdanost sustava, konstantan i umjeren rast u posljednje tri godine, usvajanje novih organizacijskih oblika, poboljšanje upravljanja, zaoštavanje konkurencije, uvođenje novih proizvoda i usvajanje i primjena međunarodnih standarda i regulative u bankarskoj i supervizorskoj praksi za rezultantu su dali rast efikasnosti i profitabilnosti poslovanja kao krajnji iskaz uspješnosti sustava. Praktično, sektor je u fazi razvoja bankarske “industrije” što je posebno značajno u našim uvjetima u kojim je temeljno obilježje kompletnog finansijskog sektora “bankocentričnost”.

Najznačajnije karakteristike koje odražavaju napredak bankarskog sektora mogle bi se, ukratko, svesti na sljedeće:

Stabilnost: Tijekom posljednje dvije godine nije bilo ozbiljnijih poremećaja u sustavu pa ni potrebe da FBA poduzima radikalnije mjere prema pojedinim bankama. U 2002. godini nije uvedena nijedna privremena uprava, a pokrenut je jedan likvidacioni postupak i to na zahtjev vlasnika (ICB banka). U protekloj godini uvedene su dvije privremene uprave (Ljubljanska i Poštanska banka) na zahtjev Vlade, odnosno Ministarstva financija FBiH što je posljedica sporosti u realizaciji procesa privatizacije, odnosno naslijeđenog stanja, a ne akutnih problema u tekućem poslovanju.

Transparentnost: Povjerenje u banke dostiglo je zavidan nivo što najbolje potvrđuje kontinuiran rast štednje građana. Značajan doprinos povratku povjerenja, uz početak rada Agencije za osiguranje depozita i stalne aktivnosti FBA, donijela je i visoka transparentnost u radu banaka. Ranijim zakonskim odredbama i odlukama FBA, banke su bile obvezne u medijima objavljivati skraćena revizorska izvješća o finansijskim iskazima poslovanja na koncu svake godine, a od 2003. godine obveza im je proširena i na objavljivanje nerevidiranih polugodišnjih rezultata. Sve banke poštuju i ispunjavaju ovu obvezu što dioničarima (posebno malim), omogućava permanentan uvid u finansijska zbivanja u banci, a potencijalnim klijentima i široj javnosti daje šansu da prave usporedbe prije nego odluče kome će povjeriti svoj novac. Ovakav vid informiranja nije prisutan svuda u svijetu, posebno ne u zemljama iz bližeg okruženja.

Profitabilnost: Profit, kao glavni motiv i cilj ulaganja i poslovanja, u bankama u FBiH postaje sve značajniji po visini. Iz zone višegodišnjih negativnih rezultata sustava, tokom posljednje dvije godine, mjereno odnosom dobiti i kapitala ili aktive, bilježi skok u područje koje je na razini ili blizu uobičajenih zarada banaka u svijetu. Tako je prinos na aktivu (procentualni odnos dobiti i aktive) u sustavu u prošloj godini bio 1,09 % što je na razini svjetskog iskustvenog standarda koji iznosi 1%. Prinos na dionički kapital (procentualni odnos dobiti i dioničkog kapitala) bio je 10,08 % što je vrlo blizu pragu koji je za ovaj pokazatelj u svijetu postavljen na 12% i doseže do 18%. Očigledno je da su inozemni investitori blagovremeno i kompetentno procijenili prigodu koju im pruža ovdašnje bankarsko tržište. Pravovremeno su se pozicionirali i danas su vlasnici 68,3% ukupnog dioničkog kapitala u bankama Federacije BiH. Samo četiri najveće banke u inozemnom vlasništvu ostvarile su 67% ukupne bruto dobiti u sustavu koja u 2003. godini dostiže 68 milijuna KM.

Jednodušna ocjena mnogih domaćih i inozemnih stručnjaka je da je bankarski sektor u Federaciji BiH, uključujući regulatorne i nadzorne institucije, “istrčao” u tranzicijskim i drugim reformskim pomacima i primjeni svjetskih standarda ispred svih ostalih sektora. To može biti razlogom za zadovoljstvo, ali ne smije biti povodom usporavanja narednih aktivnosti ili odgađanja procesa koji su logičan slijed za već učinjeno. U prvom redu, privatizacija preostalih državnih banaka morala bi se okončati u najkraćem mogućem roku. Daljnje zadržavanje već godinama prisutnog statusa quo bilo bi ozbiljna smetnja za nove pomake. Ubrzavanje reformi u drugim sektorima povećaće privredne aktivnosti što će osnažiti i bankarski sustav, a to će se, prema principu spojenih posuda, reflektirati na povećanje bankovnih kredita gospodarstvu i njegovu ekspanziju. Ambicija približavanja i ulaska u Evropsku uniju podrazumijeva razvijanje i unapređivanje zakonodavstva i ostale regulative u duhu Evropskih bankarskih direktiva. U podzakonskoj regulativi koju donosi, FBA je dijelom primijenila pojedine direktive. Međutim, za razliku od Bazelskih principa, Evropske bankarske direktive su zakonski obvezujuće za članice EU i u mnogo postavki su detaljnije od Bazelskih principa. FBA je sačinila akcioni plan usuglašavanja regulative sa direktivama EU, što je višegodišnji proces. Najzad, objedinjavanje postojećih entitetskih agencija za bankarstvo pod “kišobranom” Centralne banke BiH trebalo bi se realizirati tijekom 2004. godine. Agencija na državnom

nivou obezbijediće primjeren odgovor za potrebe funkcioniranja, reguliranja i nadziranja jedinstvenog finacijskog i ekonomskog sustava u državi.

Ostvareni rezultati dobar su temelj za daljnje razvijanje bankarskog sektora. Uporedbe sa tranzicijskim i razvijenim zemljama ukazuju da ima dosta prostora za napredak. Naprimjer, stupanj penetracije koji se mjeri odnosom ukupne bankarske aktive i GDP-a često se upotrebljava kao pokazatelj veličine i razvijenosti finacijskih institucija. Za Federaciju BiH u 2003. godini stupanj penetracije bankarskog sektora je oko 60%, što je u odnosu na 2000. godinu kada je iznosio 33% skoro udvostručenje u kratkom razdoblju. U tranzicijskim zemljama, inače, ovaj pokazatelj je od 50 do 90%, sa izuzetkom Češke (130%) i Hrvatske (oko 100 %). Bankarski sustav zemalja Evropske unije raspolaže imovinom koja je u prosjeku za dva puta veća od GDP-a, a u pojedinim zemljama dostiže i 260%. Očigledno, našim bankama predstoji još dosta “borbe” za rast. Do sličnog zaključka dolazi se razmatranjem i drugog uobičajenog pokazatelja – odnosa iznosa kredita i GDP-a. U Federaciji BiH ukupni kreditni portfelji banaka u 2003. godini dostižu između 35 i 40% vrijednosti GDP-a. Prema ovom mjerilu uklapamo se u raspon koji su prisutni u većini tranzicijskih zemalja. U Evropskoj uniji, međutim, prosječan odnos pomenutih veličina kreće se oko 110%. Dakle, prisutan je značajan neiskorišćen potencijal. Naravno, moraju se imati u vidu i uvjeti u kojima posluju naše banke - ročnost i cijena izvora finacijskog potencijala ili sigurnost povjerilaca, na primjer.

Inače, bankarski sustav FBiH ostvario je u 2003. godini dobre finacijske rezultate. Bilančna suma povećana je 26% u odnosu na proteklu godinu i dostigla iznos od 5,8 milijardi KM. Treba naglasiti da u strukturi, posmatrano procentualno, nije došlo do značajnijih promjena u odnosu na 2002. godinu. Najveće učešće i dalje imaju krediti (56,1%) i novčana sredstva (35,6%). Nastavak okrupnjavanja donio je koncentraciju većeg dijela imovine u manjem broju banaka. Tako tri najveće banke čija pojedinačna aktiva je preko 500 miliona KM kontroliraju 49,8% ukupne bankarske imovine u Federaciji BiH. U sljedećoj grupi su dvije banke sa 300 do 500 milijuna KM aktive što čini 16,4% imovine u sustavu, a narednih osam banaka smješteno je, po bilančnoj sumi, u rasponu od 100 do 300 milijuna KM i raspolažu sa 22,4% ukupne aktive sustava. Preostalih 13 banaka nije dostiglo bilančnu sumu od 100 milijuna KM.

Do ozbiljnijih pomjeranja je došlo i u valutnoj strukturi novčanih sredstava koje drže banke. Inozemne valute čine 60,6% (u 2002.- 70,4%), a konvertibilna marka 39,4% (u 2002. - 29,6%) ove stavke. Ovakva promjena najvećim dijelom može se pripisati izmjenama regulative o obračunu obveznih rezervi koje banke drže kod CBBiH i ograničenjima za usklađivanje deviznih pozicija koje je propisala FBA.

Na strani pasive i dalje je najveće učešće depozita – 74,2% ili 4,3 milijarde KM, dok kreditne obveze iznose 589 milijuna KM i čine 10,2% ukupnih obveza. Uočljiv je nastavak trenda poboljšanja ročne strukture depozita. Dugoročni rastu brže od kratkoročnih i sada čine 30,9% ukupnih depozita (u 2002. - 24%) što je vrlo važan pokazatelj pozitivnih promjena. Štednja stanovništva povećana je za 16% i dostigla je 1,7 milijardi KM. Zanimljivo je da je to stopa rasta za sedam indeksnih poena veća od ostvarene u 2002. godini. Pri tome su kratkoročni porasli za 8%, a dugoročni za 47% što je posebno indikativan podatak. Od ukupnih štednih uloga 75,7% je u inozemnim, a 24,3% u domaćoj valuti.

Kreditni su u 2003. godini imali stopu rasta od 28% ili 758 milijuna KM tako da je ukupan obujam kreditiranja 3,5 milijardi KM. Analitika pokazuje da je kreditiranje stanovništva povećano za 30%, a privatnih poduzeća za 36%. Time učešće sektora privatnih poduzeća u kreditima iznosi 42,7% (prethodne godine 40,1%), a stanovništva 47,6% (godinu ranije 46,9%). Naglašena kreditna ekspanzija iz 2002. godine u 2003. je dovedena na razumnu mjeru, prvenstveno prema ročnoj usklađenosti izvora i plasmana što je bilo pod posebnom paskom FBA jer je postojala objektivna opasnost od sustavnog rizika.

U 2003. godini kapital banaka je povećan za 15%, odnosno za 108 milijuna KM i iznosi ukupno 845 milijuna KM. Zbog bržeg rasta aktive u odnosu na kapital, stopa kapitaliziranosti je 14,1%, što je za 1,3% lošije nego na koncu 2002. godine. Međutim, zaustavljen je negativan trend pada stope adekvatnosti kapitala koja je ostala na skoro istom nivou (19,6%) kao i prethodne godine (19,7%). Ovakvi pokazatelji upućuju na neophodnost daljnjeg kapitalnog jačanja banaka, posebno onih koje bilježe visoki rast aktive.

Dobit od 68,4 milijuna KM ostvarile su u 2003. godini 22 banke, a četiri je iskazalo gubitak od 11,5 milijuna KM. Dobit sustava je dakle, prema nerevidiranim podacima, 57 milijuna KM. To je četiri puta više od dobiti ostvarene u 2002. godini (14,7 milijuna KM).

II. REFORMA BANKARSKOG SUSTAVA

Dominantno mjesto u finansijskom sektoru Federacije BiH još uvijek ima bankarski sustav pa je stanje u njemu od posebnog značaja za cjelokupni ekonomski razvoj. Nakon isteka osme poslijeratne godine, može se konstatovati da je konsolidacija bankarstva na samom kraju tog procesa:

- eliminisan je najveći dio problema naslijeđenih iz prethodnog sustava i onih izazvanih ratnim zbivanjima;
- tri četvrtine od ukupnog broja banaka danas su u privatnom vlasništvu;
- očekuje se da bi do konca ove godine mogao biti završen proces privatizacije preostalih državnih banaka;
- u vlasništvu inozemnih investitora je 68,2% dioničkog kapitala u sustavu;
- dolazak inozemnih investitora donio je zaoštavanje konkurencije, suvremeni know-how, nove bankarske proizvode;
- pojačana je kapitalna osnova bankarstva, poboljšana efikasnost i racionalnost poslovanja koja se približava svjetskim standardima;
- prihvaćeni su i primjenjuju se međunarodni obrasci supervizije, poboljšano je upravljanje rizicima itd.

Nažalost, uspješnu transformaciju u bankarstvu ne prate promjene u drugim sektorima, posebno u realnom sektoru koji stagnira što bi, ne dođe li do ubrzanijeg provođenja reformi, moglo biti kočnica daljeg razvoja bankarstva. Usporen proces ekonomskog oporavka prijeti višestrukim i mnogoznačnim posljedicama koje, ne promijene li se trendovi, neće zaobići ni bankarstvo.

Posebno je značajano naglasiti da je proces reformi, transformacije, sanacije i konsolidacije bankarskog sustava u Federaciji BiH obavljen bez ikakvih ulaganja javnih prihoda. Za ove namjene u drugim tranzicijskim zemljama, prema procjenama, izdvajana su velika sredstva: u Hrvatskoj 27, u Češkoj 25, Mađarskoj 13, Poljskoj 8 odsto bruto društvenog proizvoda.

Najslabija točka u pomacima svakako je proces privatizacije državnih banaka. U sustavu još uvijek egzistira sedam banaka u državnom vlasništvu koje posljednje dvije-tri godine stagniraju ne hvatajući korak sa promjenama na tržištu. Krajnje je vrijeme da se proces okonča, bilo privatizacijom, bilo likvidacijom ili stečajem tih banaka.

1. RESTRUKTUIRANJE

Sigurno je da će se broj banaka u Federaciji BiH i dalje smanjivati mada će taj proces teći sporije u odnosu na prethodni period. Već su dogovorena spajanja Zagrebačke banke BH i Universal banke, Odnosno Central profit i HVB banke, a postoje naznake još nekih međusobnih spajanja.

Posmatrano po veličini aktive, došlo je do radikalnih promjena u sustavu. Lista banaka po iznosu aktive pokazuje velike raspone. Najveća banka raspolaže imovinom pedesetak puta većom od one u najmanjoj banci! Preciznije, po aktivu najveća banka raspolaže sa više od milijardu KM imovine, a na drugoj strani, u Federaciji BiH pet banaka ima aktivu manju od 50 milijuna KM.

Šta donosi okrupnjavanje dobro ilustrira podatak da je od ukupnog rasta bilančne sume u protekloj godini čak 89% ili 1,1 milijarda KM ostvareno u pet najvećih banaka u sustavu koje su u privatnom vlasništvu. Istovremeno, u pet državnih banaka registrovan je pad aktive.

2. AGENCIJA ZA BANKARSTVO

Agencija za bankarstvo FBiH dala je puni doprinos reformi bankarskog sektora iako je, ne rijetko, bilo prisutno nerazumijevanje za mjere koje je poduzimala. Kao neovisna i samostalna institucija za nadzor i licenciranje banaka, osnovana je koncem 1996. godine i njen rad od početka je usmjeren na stvaranje jakog i stabilnog bankarskog sustava, tržišno orijentisanog i oslonjenog na međunarodne standarde poslovanja i supervizije (nadzora) banaka. Zakonom o Agenciji utvrđeni su njeni osnovni zadaci koji se, u najkraćem, svode na izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, donošenje podzakonskih akata, nadziranje rada banaka i poduzimanje mjera sukladno sa Zakonom što uključuje i uvođenje postupaka privremene uprave i likvidacije banaka, odnosno iniciranje postupaka stečaja nad bankama.

S osnovnim ciljem da zaštiti novac i interese deponenata, Agencija za bankarstvo FBiH je u periodu od svog osnutka do konca 2003. godine kao mjeru uvela postupke privremene uprave u 21 banku, a u jednu Visoki predstavnik. Od toga, pet je još u toku i trebale bi biti uskoro okončane. Privremena uprava u tri slučaja uspješno je okončana pripajanjem drugoj banci, postupak likvidacije je otvoren u osam banaka, od čega su tri završena bez ikakvih posljedica za deponente i uz minimalne posljedice za dioničare, a jedan pripajanjem drugoj banci. Za šest banaka je kod nadležnih sudova iniciran postupak stečaja što su sudovi i prihvatili pa su postupci u toku. U toku je likvidacija četiri banke. Tijekom 2003. godine uvedene su privremene uprave u dvije banke na zahtjev Vlade, odnosno Ministarstva financija FBiH.

Svjetsko iskustvo i pravilo da se banke najčešće ruše “iznutra” potvrđeno je i u primjerima iz Federacije BiH. Analize obavljene tijekom i nakon privremenih uprava i postupaka likvidacije pokazuju da su glavni uzroci problema u tim bankama poslovanje sa povezanim licima, nepridržavanje zakonskih i propisa koje donosi FBA i kriminal. Odgovornost za to je na menadžmentima i organima upravljanja banaka.

3. PLATNI PROMET

Banke su uspješno preuzele obnašanje kompletnog unutarnjeg platnog prometa, što je bila jedna od složenijih i značajnijih reformskih promjena.

Prema podacima Centralne banke BiH, tijekom 2003. godine banke u Federaciji BiH su obavile blizu 35 milijuna unutarnjih platnih transakcija u ukupnoj vrijednosti od blizu 49 milijardi konvertibilnih maraka. Od toga, 23,1 milijun bile su unutarbankarske transakcije u vrijednosti od 30,1 milijardu KM, a obavljeno je i 11,7 milijuna međubankarskih transakcija vrijednih 18,8 milijardi KM. Dakle, od ukupnog broja 66,5% su unutarbankarske transakcije, a 33,5% međubankarske. Prema vrijednosti, 61,5% su unutarbankarske, a 38,5% međubankarske transakcije.

Posmatrano na nivou Bosne i Hercegovine, banke iz Federacije BiH obavile su 75% svih unutarbankarskih i 65,8% ukupnih međubankarskih transakcija. Prema vrijednosti, banke u Federaciji BiH su unutar banaka transferirale 64,2%, a između banaka 72,6% iznosa u platnom prometu u BiH.

Učešće banaka pojedinačno u transakcijama platnog prometa u Federaciji BiH kreće se od 0,20 do 14,53 po broju i između 0,05 i 11,39 po iznosu izvršenih transakcija.

Nepostojanje jedinstvenog registra transakcijskih računa u Centralnoj bazi BiH uočeno je kao slabost koja posebno otežava izvršavanje sudskih naloga. U toku su pripreme na uspostavi registra.

4. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Preuzimanje kompletnog platnog prometa donijelo je bankama pojačanu izloženost riziku da budu iskorišćene za pranje novca i financiranje terorizma. Zahvaljujući poduzetim mjerama i aktivnostima banaka, FBA i drugih institucija može se ocijeniti da je kvantitet rizika od pranja novca i financiranja terorizma u bankarskom sustavu sada umjeren, te da je kvaliteta upravljanja ovim rizikom zadovoljavajuća.

Sve banke su usvojile minimalne standarde na sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma i donijele politike koje su definirane Odlukom FBA o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koja je sukladna sa međunarodnim standardima. Izvršile su, sukladno sa Odlukom, i imenovanja koordinatora (KUPIT) za usklađivanje sa zahtjevima za aktivnosti protiv pranja novca i financiranja terorizma, te, u cilju povećanja sposobnosti i efikasnosti osoblja, izradile sveobuhvatne priručnike koji sadrže zakonske i podzakonske propise iz segmenta sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Banke su tijekom 2003. godine počele sa primjenom donesenih politika. Međutim, razina implementacije, kako prema određenim politikama tako i kod različitih banaka, je različita. Primjena usvojenih politika, uopće, izgleda ovako:

- Politika o prihvatljivosti klijenta: Definirani su kriteriji prihvatljivosti klijenta.
- Politika o identificiranju klijenta: Banke su usvojile identifikaciju klijenta kao osnovni element standarda «upoznaj svog klijenta». Politiku o identifikaciji klijenta banke primjenjuju kod uspostave poslovnih odnosa sa klijentima. Međutim, kod već uspostavljenih poslovnih odnosa (računi otvoreni prije donošenja Odluke) ova politika nije primijenjena u zadovoljavajućoj mjeri.

- Politika o stalnom monitoringu (praćenju) računa i transakcija: Banke su, u cilju svoje zaštite i eliminiranja svakog rizika koji može proisteci iz propusta učinjenih u sprječavanju pranja novca, osim izvješća o transakcijama koje su prema zakonu obvezne, pristupile formalnom izvještavanju o povezanim transakcijama svojih klijenata.
- Politika o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorizma: Elementi navedene politike su definirani u programima banaka. Definirane su linije izvještavanja uprave i nadzornih odbora.

Osim već pomenutih, kontrolama su uočene i sljedeće slabosti: nisu uspostavljeni posebni registri prihvatljivosti klijenata; izvještavanje o povezanim transakcijama češće se temelji na prostom zbrajanju nego na standardu “upoznaj klijenta”; obuka osoblja nije kontinuiran proces, kako je propisano Odlukom.

Za nepravilnosti i nezakonitosti utvrđene u kontrolama, FBA je poduzimala propisane mjere od donošenja rješenja sa nalogima za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i nezakonitosti do podnošenja prekršajnih i prijava za privredne prestupe. Za neizvršavanje naloga FBA, organizacionim dijelovima Nove banke a.d. Bijeljina u Mostaru i Ljubuškom oduzeta je suglasnost za rad. Na sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ostvaren je određeni stepen suradnje nadležnih institucija, ali još uvijek ima dosta prostora za unaprjeđenje.

5. BANKARSKA SUPERVIZIJA

S ciljem da promoviše i obezbijedi cjelokupnu makroekonomsku i finansijsku stabilnost, Bazelski komitet za superviziju je 1997. godine usvojio dvadeset pet osnovnih principa koji se moraju poštivati da bi supervizorski sustav bio efikasan.

Principi su minimalni zahtjevi koje treba ispuniti i u mnogim slučajevima neophodno ih je dopuniti drugim mjerama kako bi se zadovoljili specifični uvjeti ili regulirali rizici u finansijskim sustavima pojedinih zemalja. Principi se odnose na preduvjete za efikasnu superviziju banaka, izdavanje dozvola, opreznosne propise i zahtjeve, metode za stalnu superviziju banaka, neophodne informacije, ovlašćenja supervizora i prekogranično bankarstvo.

Zakonski i podzakonski okvir za poslovanje banaka u Federaciji BiH su konzistentni međunarodnim standardima. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama iz kolovoza 2002. godine je normirano (član 69.) da “Propisi koje donosi Agencija... zasnivaju se na osnovnim principima za superviziju banaka koje objavljuje Bazelski komitet za superviziju banaka”. FBA se u cjelini pridržavala ove norme pri pripremi i usvajanju podzakonske regulative koja se primjenjuje od početka 2003. godine, a u regulativu su ugrađene i neke od normi Evropskih bankarskih direktiva.

III. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BiH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 31.12.2003. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 27 banaka. U odnosu na 31.12.2002. godine ukinute su tri bankarske dozvole: Gospodarskoj banci d.d. Sarajevo i LT Komercijalnoj banci d.d. Livno zbog statusne promjene spajanja u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo, te Raiffeisen bank HPB d.d. Mostar zbog pripajanja Raiffeisen banci d.d. BH, Sarajevo. U navedenoj statusnoj promjeni spajanja dozvolu za osnivanje i rad dobila je LT Gospodarska banka d.d. Sarajevo.

Privremenu upravu na dan 31. 12. 2003. godine imalo je pet banaka (Gospodarska banka dd Mostar, Hercegovačka banka dd Mostar, Ljubljanska banka dd Sarajevo, Poštanska banka BiH dd Sarajevo i UNA banka dd Bihać).

U 2003. godini banke su nastojale da i dalje šire mrežu svojih organizacionih dijelova, kako u Federaciji BiH tako i u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. Banke iz Federacije BiH otvorile su 64 nova organizaciona dijela od čega četiri u Republici Srpskoj. U odnosu na 31.12.2002. godine kada su banke imale 330 organizacionih dijelova, to predstavlja porast od 19%.

Sa 31.12.2003. godine devet banaka iz Federacije BiH imale su 16 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj i devet u Brčko Distriktu. U odnosu na 31.12.2002. godine, kada su banke iz Federacije BiH imale 21 organizacioni dio u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu, stanje 31.12.2003. godine predstavlja porast od 19%. Istovremeno, broj organizacionih dijelova banaka iz Republike Srpske u Federaciji BiH povećao se sa dva na osam, odnosno, 31.12.2003. godine tri banke iz Republike Srpske imale su osam organizacionih dijelova u Federaciji BiH.

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutarnjem platnom prometu 31.12.2003. godine imalo je 26 banaka, od kojih je 25 operativno obavljalo usluge platnog prometa. Osigurane depozite imalo je 16 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 31. 12. 2003. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama² je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 20 banaka (74%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu 7 banaka (26%)

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala³.

Tablica 1 : Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

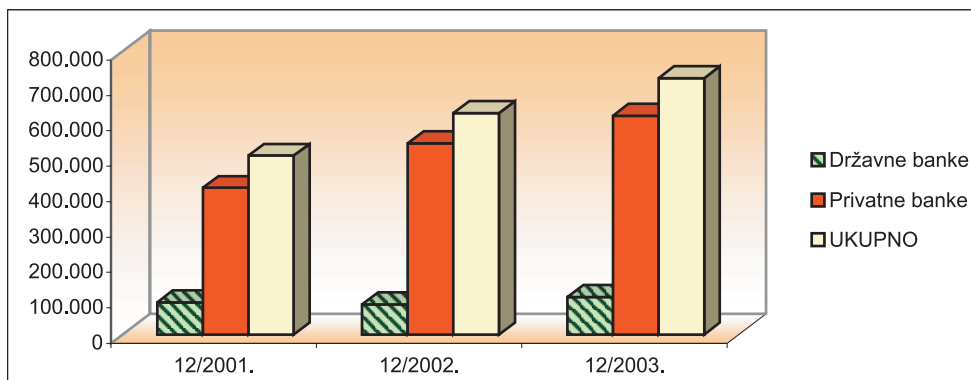
-u 000 KM-

BANKE	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
Državne banke	90.800	18%	85.491	14%	106.105	15%	94	124
Privatne banke	413.691	82%	540.305	86%	618.215	85%	131	114
U K U P N O	504.491	100%	625.796	100%	724.320	100%	124	116

1 Kriterij podjele banaka po vrsti vlasništva je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

2 Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i na osnovu registracija kod nadležnih sudova svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do globalne strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa stanjem 31. 12. 2003. godine.

3 Iz bilance stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (financijski rezultat tekućeg perioda).

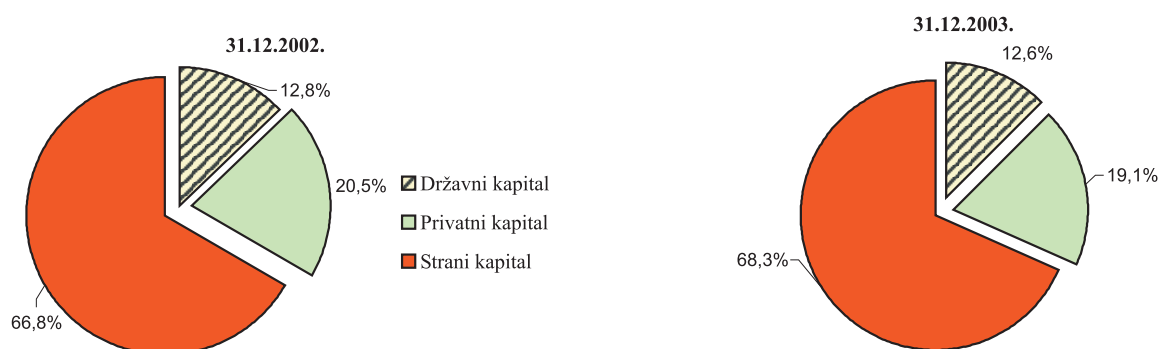
Grafikon 1: Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)

Raščlambom učešća državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

Tablica 2 : Struktura vlasništva prema sudjelovanju državnog, privatnog i stranog kapitala

- u 000 KM-

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	65.862	14,4	69.249	12,8	75.636	12,6	105	109
Privatni kapital (rezidenti)	102.943	22,4	110.605	20,5	114.056	19,1	108	103
Strani kapital (nerezidenti)	289.951	63,2	360.758	66,7	408.882	68,3	124	113
U K U P N O	458.756	100,0	540.612	100,0	598.574	100,0	118	111

Grafikon 2: Pregled strukture vlasništva (dionički kapital)

Raščlamba vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sustavu FBiH, i to u segmentu promjene strukture vlasništva kroz priliv stranog kapitala (najvećim dijelom stranih banaka).

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu banaka sa 31. 12. 2003. godine iznosi 12,6% i manji je za 0,2% u odnosu na 31. 12. 2002. godine. Udio preostalog državnog kapitala u privatnim bankama je ispod 1%, odnosno iznosi 1,2 milijuna KM.

Najveće izmjene u vlasničkoj strukturi u 2003. godini odnose se na učešće kapitala privatnog (domaćeg) sektora.

U odnosu na 31. 12. 2002. godine učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom kapitalu bankarskog sektora smanjeno je sa 20,5% na 19,1%, dok je istovremeno povećano učešće stranog kapitala sa 66,7% na 68,3%.

Inače, reformski pomaci i stabilizacija stanja u bankarskom sustavu doveli su do većeg priliva stranog kapitala i to prvenstveno stranih banaka. Trend povećanja učešća stranog kapitala u bankama u Federaciji vjerojatno će biti nastavljen i u narednom periodu zbog potrebe jačanja kapitalne osnovice i povećanja koeficijenta adekvatnosti kapitala.

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 31. 12. 2003. godine bilo je zaposlenih ukupno 5.394 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 10%, a u privatnim bankama 90%.

Tablica 3 : Zaposleni u bankama FBiH

BANKA	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Državne banke	554	558	549	101	98
Privatne banke	4.056	4.543	4.845	112	107
UKUPNO	4.610	5.101	5.394	111	106
Broj banaka	32	28	26		

U 2003. godini broj zaposlenih je povećan za 6% ili 293 radnika, a odnosi se isključivo na privatne banke. U državnim bankama broj zaposlenih je manji za 2%.

Banke su nastavile zapošljavati nove radnike što je najviše uvjetovano povećanjem obima poslovanja i širenjem mreže poslovnih jedinica. Ipak, stopa rasta u 2003. godini smanjena je za polovinu u odnosu na proteklu godinu.

Tablica 4 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Visoka stručna sprema	1.434	1.683	1.847	117	110
Viša stručna sprema	467	533	546	114	102
Srednja stručna sprema	2.483	2.665	2.825	107	106
Ostali	226	220	176	97	80
UKUPNO	4.610	5.101	5.394	111	106

U posmatranom periodu najveća stopa rasta od 10% zabilježena je u grupi zaposlenih s visokom stručnom spremom. Međutim, i dalje najveće učešće od 52 % imaju zaposleni sa srednjom stručnom spremom.

Jedan od pokazatelja koji utječe na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sustava je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i sustava u cjelini.

Tablica 5 : Aktiva po zaposlenom

BANKE	31.12.2001.			31.12.2002.			31.12.2003.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	554	378.256	684	558	345.299	619	549	369.974	674
Privatne	4.056	3.390.231	836	4.543	4.242.567	934	4.845	5.412.105	1.117
UKUPNO	4.610	3.768.487	818	5.101	4.587.866	899	5.394	5.782.079	1.072

Na koncu 2003. godine na nivou bankarskog sustava na svakog zaposlenog je dolazio cca 1,1 milijun KM aktive, što je poboljšanje u odnosu na konac 2002. godine. Ovaj pokazatelj znatno je bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje obima poslovanja državnih banaka.

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 155 tisuća KM do 2.609 tisuća KM aktive po zaposlenom. Polovina od ukupnog broja banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor. Ostale banke imaju znatno lošiji pokazatelj, jer čak devet banaka imalo je aktivnu po zaposlenom manju od 500 tisuća KM što ukazuje na prevelik broj zaposlenih u odnosu na visinu aktive, a u svezi s tim visoki operativni troškovi negativno se odražavaju na profitabilnost ovih banaka.

2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvješća obavlja se korišćenjem izvješća propisanih od strane FBA i izvješća drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilanci stanja za sve banke koje se dostavljaju mjesečno, sa dodatnim prilogima tromjesečno koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilančnim stavkama, te temeljne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, a na temelju propisanih izvješća od strane FBA (tromjesečno),
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilance uspjeha po shemi FBA) i izvješća o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvješća, bazu podataka čine i informacije dobijene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i raščlambe poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvješća o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sustava u cjelini.

Sukladno sa odredbama Zakona o početnoj bilanci stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obvezne su izvještavati FBA na bazi "pune" bilance stanja raščlanjenog na: pasivnu, neutralnu i aktivnu podbilancu. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se raščlamba bankarskog sustava temeljiti na pokazateljima iz aktivne podbilance banaka sa većinskim državnim kapitalom⁴.

2.1. Bilanca stanja

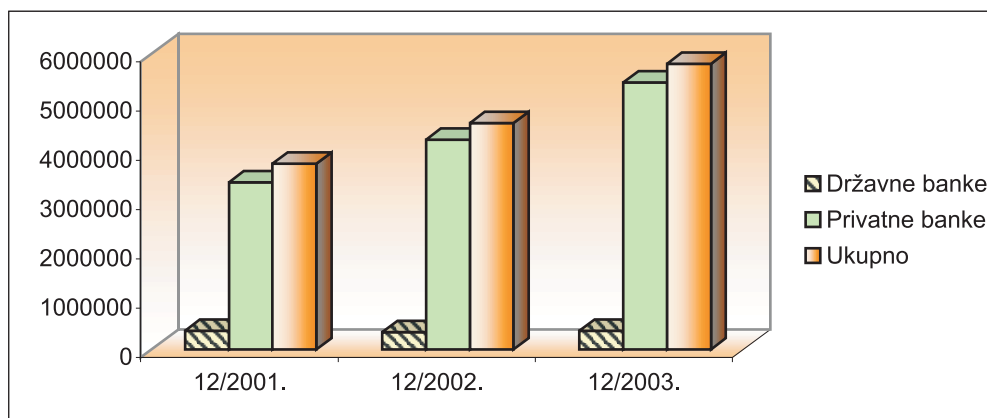
Ukupna bilančna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilancama stanja na dan 31. 12. 2003. godine, iznosila je 5,8 milijardi KM, što je za 26% ili 1,2 milijarde KM više u odnosu na stanje 31. 12. 2002. godine. Iako je stopa rasta u 2003. godini veća za 4% u odnosu na proteklu godinu, može se zaključiti da je nastavljen stabilan i umjeren trend rasta bankarskog sektora.

⁴ Neke od državnih banaka u "punoj bilanci" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država.

Tablica 6 : Bilanca stanja

	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
O P I S	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (IMOVINA):					
Novčana sredstva	1.783.234	1.595.154	2.058.999	89	129
Vrijednosni papiri	51.436	73.150	25.017	142	34
Plasmani drugim bankama	25.355	19.952	36.369	79	182
Kredit- neto	1.572.159	2.504.415	3.240.220	159	129
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	273.981	295.578	312.279	108	106
Ostala aktiva	62.322	99.617	109.195	160	110
UKUPNA AKTIVA	3.768.487	4.587.866	5.782.079	122	126
P A S I V A :					
OBVEZE					
Depoziti	2.900.613	3.524.555	4.292.709	122	122
Uzete pozajmice od drugih banaka	5.550	3.352	3.779	60	113
Obveze po uzetim kreditima	253.269	313.009	589.012	124	188
Ostale obveze	104.564	121.154	172.259	116	142
KAPITAL					
Kapital	504.491	625.796	724.320	124	116
UKUPNO PASIVA (OBVEZE I KAPITAL)	3.768.487	4.587.866	5.782.079	122	126

Grafikon 3 : Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi

Navedeni rast je ostvaren isključivo kod privatnih banaka koje su imale stopu rasta aktive od 28%. Ako se eliminiira utjecaj povećanja aktive zbog promjene vlasničke strukture jedne banke (iz privatnog u državno vlasništvo), može se konstatirati da državne banke kao sektor imaju aktivu manju nego na koncu 2002. godine za 9% ili 28 milijuna KM, što je posljedica nezavršenog procesa privatizacije i u svezi s tim stagnacije ili smanjenja obima poslovanja ovih banaka.

Analiza analitičkih podataka po bankama pokazuje da je kod većine banaka (20 banaka) došlo do rasta aktive, a 10 banaka je imalo stopu rasta veću od 20%. Visoke stope rasta od preko 50% imale su tri banke koje su među najvećim bankama u sustavu. Od šest banaka kod kojih je aktiva smanjena pet je državnih, a samo kod dvije banke su zabilježene značajnije stope pada (11%, odnosno 54%). Ipak treba istaći da se od ukupnog rasta bilančne sume 91% ili 1,1 milijarda KM, odnosi na pet najvećih banaka u sustavu.

Ako se bankarski sustav analizira s aspekta veličine aktive i određenih grupa u okviru toga, promjene u učešću i broju banaka u pojedinim grupama su rezultat pripajanja/spajanja banaka u prvom kvartalu 2003. godine i rasta aktive kod većine banaka. To se najviše odrazilo na grupu banaka sa aktivom manjom od 50 milijuna (V grupa). Generalno, broj i aktiva manjih banaka (aktiva manja od 100 milijuna KM) u apsolutnom iznosu i relativno kroz učešće ima i dalje trend smanjenja, što je nastavak procesa okrupnjavanja i jačanja bankarskog sektora.

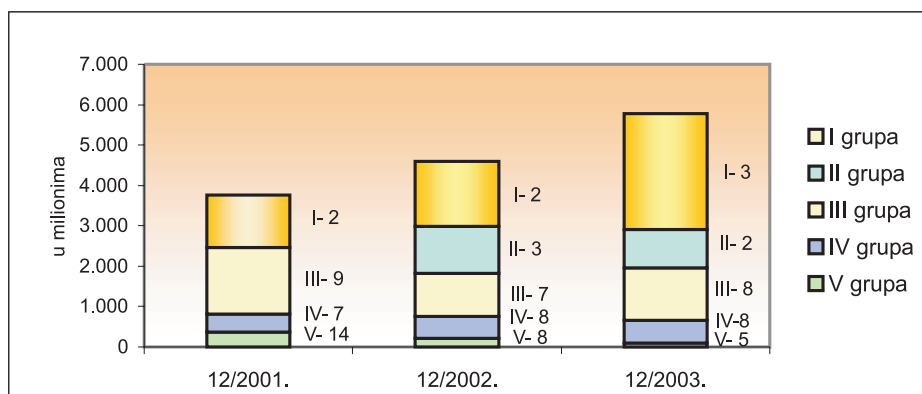
Pokazatelj dalje koncentracije u visini aktive kod manjeg broja banaka jeste podatak da je učešće grupe banaka koje imaju aktivu preko 500 milijuna (I grupa) povećano čak za 14,8% kao rezultat s jedne strane povećanja broja banaka u ovoj grupi (sa dvije na tri banke), a s druge strane visokih stopa rasta njihove aktive. Ova grupa banaka imala je u 2003. godini stopu rasta aktive od 79%. Visoka koncentracija aktive kod nekoliko velikih banaka vidi se iz podatka da učešće aktive pet najvećih banaka u sustavu na kraju 2003. godine iznosi 66,2% što je za 5,9% više nego prethodne godine. Najavljeni procesi daljeg objedinjavanja banaka u 2004. godini (dvije banke imaju statusnu promjenu pripajanja drugim bankama) dovešće do daljeg okrupnjavanja i jačanja najvećih banaka u sustavu. Istovremeno, i dalje je najveći problem nezavršeni proces privatizacije preostalih državnih banaka, od kojih četiri imaju aktivu manju od 30 milijuna KM.

U sljedećoj tablici daje se pregled iznosa i sudjelovanja pojedinih skupina banaka⁵ u ukupnoj aktivu kroz razdoblja (iznosi su u milijunima KM) :

Tablica 7: Sudjelovanje pojedinih skupina banaka u ukupnoj aktivu kroz razdoblja

IZNOS AKTIVE	31.12.2001.			31.12.2002.			31.12.2003.		
	Iznos	Sudj. %	Broj banaka	Iznos	Sudj. %	Broj banaka	Iznos	Sudj. %	Broj banaka
I- Preko 500	1.315	34,9	2	1.606	35,0	2	2.882	49,8	3
II- 300 do 500	-	-	-	1.163	25,3	3	945	16,4	2
III- 100 do 300	1.632	43,3	9	1.072	23,4	7	1.294	22,4	8
IV- 50 do 100	460	12,2	7	543	11,8	8	563	9,7	8
V- Ispod 50	362	9,6	14	204	4,5	8	98	1,7	5
UKUPNO	3.769	100,0	32	4.588	100,0	28	5.782	100,0	26

Grafikon 4 : Sudjelovanje pojedinih skupina banaka u ukupnoj aktivu kroz razdoblja

Rast bilančne sume je uglavnom rezultat porasta u izvorima depozitnog potencijala (za 22% ili 768 milijuna KM), uzetih kredita (za 88% ili 276 milijuna KM) i kapitala (za 16% ili 99 miliona KM).

S druge strane, u aktivu (imovini) banaka gotovo iste stope rasta imala su novčana sredstva (29% ili 463 milijuna KM) i krediti⁶ (28% ili 758 milijuna KM).

U sljedećoj tablici i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija aktive i pasive bilance banaka kroz razdoblja:

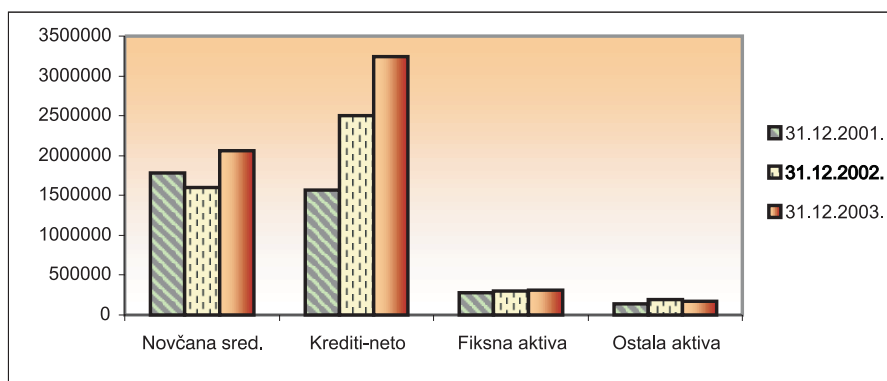
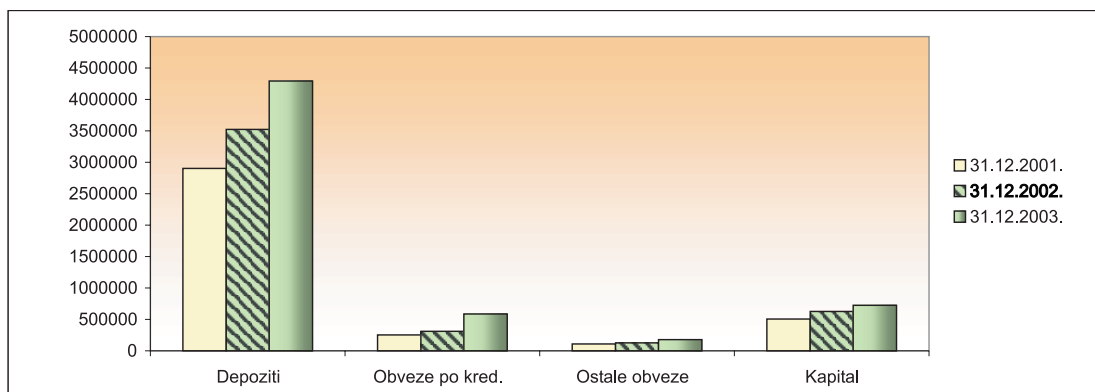
⁵ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

⁶ Bruto-kreditu (podatak iz bilansa stanja)

Tablica 8 : Struktura bilance banaka

- u % -

O P I S	SUDJELOVANJE		
	31.12.2001.	31.12.2002	31.12.2003.
A K T I V A (IMOVINA):			
Novčana sredstva	47,3	34,8	35,6
Vrijednosni papiri	1,4	1,6	0,4
Plasmani drugim bankama	0,7	0,4	0,6
Kreditni- neto	41,7	54,6	56,1
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	7,2	6,4	5,4
Ostala aktiva	1,7	2,2	1,9
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
OBVEZE			
Depoziti	77,0	76,8	74,2
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,2	0,1	0,1
Obveze po uzetim kreditima	6,7	6,8	10,2
Ostale obveze	2,7	2,6	3,0
KAPITAL			
Kapital	13,4	13,6	12,5
UKUPNO PASIVA (OBVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

Grafikon 5 : Struktura aktive bilance banaka**Grafikon 6 : Struktura pasive bilance banaka**

U strukturi pasive bilance banaka najznačajnija promjena se odnosi na povećanje učešća obveza po uzetim kreditima za 3,4%, dok je učešće depozita smanjeno za 2,6%. Međutim, depozitni potencijal sa stopom učešća od 74,2% je i dalje dominantan u formiranju financijskog potencijala banaka.

U strukturi aktive nije bilo većih promjena. Najveće učešće u imovini banaka i dalje imaju krediti (56,1%) i novčana sredstva (35,6%).

Banke u Federaciji BiH i dalje drže značajna novčana sredstva na računima kod depozitnih institucija u inozemstvu. Međutim, u odnosu na prva dva kvartala 2003. godine kada je cca 71% sredstava bilo deponirano kod inobanaka, u drugoj polovici 2003. godine došlo je do značajnog smanjenja ovih sredstava i transfera na račun rezervi kod Centralne banke BiH. Sredstva na računu rezervi banaka kod Centralne banke BiH u 2003. godini povećana su za 93% ili 348 milijuna KM, a sredstva deponovana na računima kod inobanaka za 13% ili 127 milijuna KM. Na koncu 2003. godine kod inobanaka bilo je deponovano 56% ili 1,1 milijarda KM od ukupnih novčanih sredstava što je u odnosu na 2002. godinu smanjenje za 8%. S druge strane, sudjelovanje sredstava na računima rezervi kod Centralne banke BiH povećano je u odnosu na kraj 2002. godine za cca 12% (sa 23% na 35%).

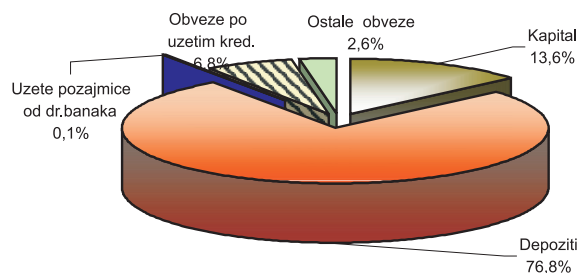
Do promjena je došlo i u valutnoj strukturi novčanih sredstava, odnosno smanjenje je sudjelovanje sredstava u stranim valutama sa 70,4% na 60,6% a povećano sudjelovanje sredstava u domaćoj valuti sa 29,6% na 39,4%. Navedene promjene su najvećim dijelom nastale kao rezultat izmjene regulative vezane za obračun obvezne rezerve koju banke drže na računu kod Centralne banke BiH, te obveze usklađivanja devizne pozicije banaka sa propisanim ograničenjima što je naloženo bankama od strane FBA. Obe mjere su postavile pred banke zahtjev za držanjem znatno većih sredstava u domaćoj valuti na računu rezervi kod Centralne banke BiH u odnosu na ranije potrebe.

2. 1. 1. Obveze

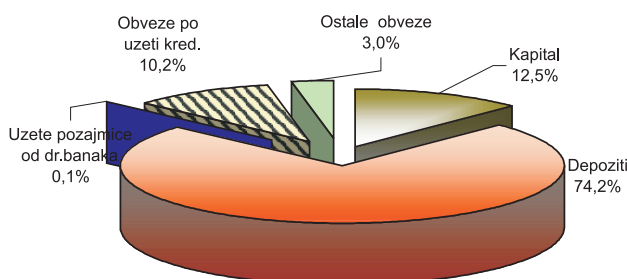
Struktura pasive (obveze i kapital) u bilanci stanja banaka sa 31. 12. 2003. godine može se sagledati iz sljedećeg grafikona:

Grafikon 7 : Struktura pasive banaka

31.12.2002.

31.12.2003.

Struktura pasive je neznatno promjenjena u odnosu na konac 2002. godine. Treba istaći da je nastavljen trend povećanja sudjelovanja kreditnih sredstava u izvorima tako da je njihovo sudjelovanje na koncu 2003. godine iznosilo 10,2%. Depozitni potencijal kao primarni izvor financiranja i dalje ima najveće sudjelovanje od 74,2%, što je za 2,6% manje u odnosu na proteklu godinu. Smanjeno je i sudjelovanje kapitala za 1,1%.

Depoziti su u 2003. godini povećani za 22% ili 768 milijuna KM, a ista stopa rasta ostvarena je i u protekloj godini. Ovo povećanje se odnosi isključivo na sektor privatnih banaka (stopa rasta 24% ili 779 milijuna KM), dok su kod državnih depozita manji za 4% ili 11 milijuna KM.

Kod privatnih banaka sudjelovanje depozita u pasivi iznosi 75%, a kod državnih 58%.

U 2003. godini nastavljen je trend poboljšanja ročne strukture depozita. Znatno veća stopa rasta dugoročnih depozita (56,9%) nego kratkoročnih (10,7%) u 2003. godini dovela je do promjene sudjelovanja u strukturi i povećanja sudjelovanja dugoročnih depozita sa 24% na 30,9%, što je još jedan od veoma važnih pokazatelja nastavka pozitivnih promjena u bankarskom sektoru.

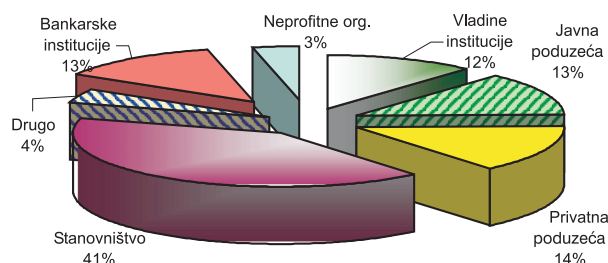
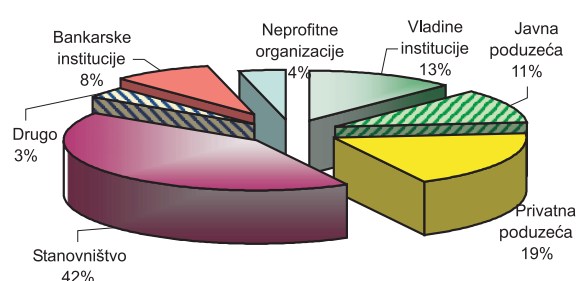
Tablica 9 : Ročna struktura depozita**- u 000 KM-**

DEPOZITI	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.	
	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %
Štednja i dep. po viđenju	1.779.672	61,4	2.012.241	57,0	2.215.925	51,6
Do 3 mjeseca	413.465	14,2	317.862	9,0	303.203	7,1
Do 1 godine	280.243	9,7	349.586	9,9	447.952	10,4
1. Ukupno kratkoročni	2.473.380	85,3	2.679.689	76,0	2.967.080	69,1
Do 3 godine	242.924	8,4	416.718	11,8	715.648	16,7
Preko 3 godine	184.309	6,3	428.148	12,2	609.981	14,2
2. Ukupno dugoročni	427.233	14,7	844.866	24,0	1.325.629	30,9
UKUPNO (1 + 2)	2.900.613	100,0	3.524.555	100,0	4.292.709	100,0

Održavanje adekvatne ročne usklađenosti izvora i plasmana je jedno od najvažnijih segmenata upravljanja rizicima, odnosno izloženosti banke likvidnosnom riziku. Svako narušavanje ročne usklađenosti predstavlja u osnovi opasnost za buduću poziciju likvidnosti, a što na kraju može ugroziti i cjelokupno financijsko stanje banke i dovesti u pitanje njenu solventnost i daljnje poslovanje.

Tablica 10 : Sektorska struktura depozita⁷**- u 000 KM-**

SEKTORI	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.	
	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %
Vladine institucije	339.364	11,7	440.778	12,5	498.132	11,6
Javna poduzeća	359.390	12,4	388.271	11,0	567.677	13,2
Privatna poduzeća i društva	536.324	18,5	658.076	18,7	607.046	14,1
Neprofitne organizacije	132.452	4,6	135.849	3,9	147.606	3,5
Bankarske institucije	77.272	2,7	296.215	8,4	557.166	13,0
Građani	1.334.337	46,0	1.480.946	42,0	1.737.238	40,5
Ostalo	121.474	4,1	124.420	3,5	177.844	4,1
UKUPNO	2.900.613	100,0	3.524.555	100,0	4.292.709	100,0

Grafikon 8 : Sektorska struktura depozita**31.12.2002.****31.12.2003.**

⁷ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilancu stanja po shemi FBA.

Analizirajući po sektorima u posmatranom periodu, i u apsolutnom iznosu i relativno kroz stopu, najveći rast imali su depoziti bankarskih institucija (88% ili 261 milijun KM), javnih poduzeća (46% ili 180 milijuna KM) i stanovništva (za 17% ili 256 milijuna KM). Istodobno, depoziti privatnih poduzeća su smanjeni za 8% ili 51 milijun KM.

U sektorskoj strukturi se nastavlja trend promjene u korist povećanja učešća sektora bankarskih institucija koje su na koncu 2003. godine imale učešće od 13%. Međutim, treba istaći da se 76% ovih sredstava nalazi u jednoj banci, a analitički podaci pokazuju da su gotovo sva ova sredstva dobijena od osnivača-dioničara (strane banke) i to kao dugoročna u cilju poboljšanja ročne strukture izvora i obezbjeđenja dodatnih dugoročnih izvora za financiranje, najvećim dijelom sektora stanovništva i privatnih poduzeća.

Od ukupnog iznosa depozita 43% ili 1.855 milijuna KM je u domaćoj valuti, a 57% ili 2.437 milijuna KM je u stranoj valuti. U odnosu na konac 2002. godine, posmatrano u relativnom odnosu, povećano je sudjelovanje domaće valute za 2%.

Iako se sudjelovanje depozita sektora stanovništva smanjuje, ipak ovaj sektor i dalje ima najveće sudjelovanje u ukupnim depozitima od 40,5%.

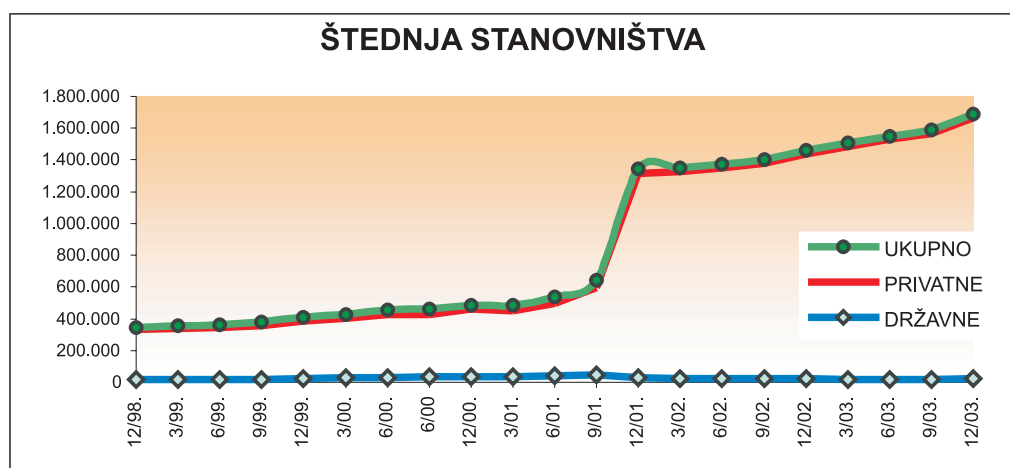
U sektorskoj strukturi depozita štedni depoziti predstavljaju najvažniji segment ne samo depozitnog, nego uopće financijskog potencijala banaka. U 2003. godini nastavljen je pozitivan trend i u pogledu stabilnosti i visine stope rasta. Štedni depoziti povećani su za 16% ili 230 milijuna KM što je bolje nego protekle 2002. godine kada je ostvarena stopa rasta od 9% ili 122 milijuna KM. Skoro polovina ostvarenog rasta u 2003. godini je zabilježena u posljednjem kvartalu kada su štedni depoziti povećani za cca 100 milijuna KM, što je dobar pokazatelj trenda u ovom segmentu u narednom periodu.

Tablica 11 : Nova štednja stanovništva po razdobljima

- u 000 KM-

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)			INDEX	
	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Državne	28.787	22.072	20.758	76	94
Privatne	1.285.803	1.414.814	1.645.993	110	116
UKUPNO	1.314.590	1.436.888	1.666.751	109	116

Grafikon 9 : Nova štednja stanovništva po razdobljima

Kao i u ostalim segmentima, treba istaći postojanje jake koncentracije štednje u nekoliko banaka, jer se 66% ukupne štednje nalazi u tri najveće banke (s osiguranim depozitima), što je za 5% više nego na kraju 2002. godine, odnosno 89% ukupne štednje je deponovano u osam privatnih banaka.

Od ukupnog iznosa štednje 24,3% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 75,7% u stranoj valuti.

Tablica 12 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po razdobljima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		3/2	4/3
	1	3	3	3	4	4	5	6
Kratkoročni štedni depoziti	1.110.316	84,5%	1.139.707	79,3%	1.228.261	73,7%	103	108
Dugoročni štedni depoziti	204.274	15,4%	297.181	20,7%	438.490	26,3%	146	147
UKUPNO	1.314.590	100,0%	1.436.888	100,0%	1.666.751	100,0%	109	116

Ročna struktura štednih depozita, kao i ukupnih depozita, ima trend poboljšanja i to najviše zbog znatno veće stope rasta dugoročnih od kratkoročnih štednih depozita. Posebno treba istaći stabilnost i visok nivo stope rasta dugoročnih štednih depozita, što je pozitivan pokazatelj za naredno razdoblje.

Za rast štednje u bankama u FBiH uz aktivnosti koje provodi FBA, od značaja je i postojanje sustava osiguranja depozita od siječnja 2001. godine kada je počela s operativnim radom Agencija za osiguranje depozita u FBiH, da bi u kolovozu 2002. godine donošenjem Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH bila osnovana Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine. Do konca 2003. godine 16 banaka iz Federacije je ušlo u program osiguranja depozita i dobilo certifikat, a analitički podaci o visini depozita po bankama pokazuju trend rasta depozita u ovim bankama. Njihov udio u ukupnim depozitima na koncu 2003. godine iznosio je 91 % što je za 23% više nego na koncu 2002.godine, a isti podatak za štednju je 95%, odnosno 19% više nego protekle 2002. godine. Proces prijama banaka u Federaciji u program osiguranja depozita je pri kraju, jer je preostala još samo jedna banka koja može aplicirati za prijam prema kriterijima koje je propisala Agencija za osiguranje depozita. Sigurnost depozita je garant i motiv za dalji porast štednje ne samo u ovim već i u ostalim bankama.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital⁸ banaka u FBiH na dan 31. 12. 2003. godine iznosio je 845 milijuna KM.

Tablica 13 : Regulatorni kapital**-u 000 KM-**

O P I S	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEKS	
							3/2	4/3
	1	2	3	3	4	4	5	6
DRŽAVNE BANKE		-		-				
1.Osnovni kapital prije umanjnja					122.937			
2.Odbitne stavke					17.687			
a) Osnovni kapital (1-2)	83.505	93%	101.783	96%	105.250	97%	122	103
b) Dopunski kapital	6.206	7%	3.879	4%	3.061	3%	63	79
c) Kapital (a + b)	89.711	100%	105.662	100%	108.311	100%	118	103
PRIVATNE BANKE								
1.Osnovni kapital prije umanjnja					584.147			
2.Odbitne stavke					29.844			
a) Osnovni kapital (1-2)	475.845	86%	536.203	85%	554.303	75%	113	103
b) Dopunski kapital	74.881	14%	95.910	15%	182.843	25%	128	191
c) Kapital (a + b)	550.726	100%	632.113	100%	737.146	100%	115	117
UKUPNO								
1.Osnovni kapital prije umanjnja					707.084			
2.Odbitne stavke					47.531			
a) Osnovni kapital (1-2)	559.350	87%	637.986	86%	659.553	78%	114	103
b) Dopunski kapital	81.087	13%	99.789	14%	185.904	22%	123	186
c) Kapital (a + b)	640.437	100%	737.775	100%	845.457	100%	115	115

Stupanjem na snagu nove metodologije obračuna kapitala sa 31.12.2003. godine⁹, osnovni i neto kapital iskazani su na realnijoj osnovi, što je posebno značajno s aspekta izračunavanja izloženosti banke rizicima i to primarno koncentracijama kreditnog rizika.

⁸ Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

⁹ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka ("Službene novine FBiH", br. 18/03).

U 2003. godini kapital¹⁰ je povećan za 15% ili 108 milijuna KM u odnosu na 2002. godinu, od čega se na povećanje osnovnog kapitala odnosi 22 milijuna KM, a na povećanje dopunskog kapitala 86 milijuna KM.

Ako se analizira povećanje osnovnog kapitala prije umanjjenja za odbitne stavke¹¹ u 2003. godini ostvaren je rast od 69 milijuna KM od čega se na povećanje dioničkog kapitala odnosi 59 milijuna KM (u pet banaka izvršena je dokapitalizacija u ukupnom iznosu od 51,5 milijuna KM iz eksternih izvora-nove emisije, a 11 milijuna KM iz rezervi). Istodobno, jedna banka je pokrila gubitak iz prethodne godine na teret dioničkog kapitala u iznosu od dva milijuna KM, a zadržana dobit je povećana za 11 milijuna KM. Rezerve su ukupno smanjene za dva milijuna KM. Treba istaći da su sve dokapitalizacije izvršene u cilju usuglašavanja kapitala sa zakonom propisanim minimalnim standardima i to neto kapitala i stope adekvatnosti.

Prema novoj metodologiji osnovni kapital se umanjuje za odbitne stavke i po tom osnovu je smanjen za 49 milijuna KM. Najveći iznos od 24 milijuna KM odnosi se nepokrivene gubitke iz prethodnih godina, gubitak tekuće godine iznosi 12 milijuna KM, nematerijalna imovina 10 milijuna KM i vlastite dionice dva milijuna KM.

Dopunski kapital je najviše povećan iz osnova uključivanja subordinisanog duga kod tri banke u iznosu od 36,5 milijuna KM, tekuće dobiti¹² u iznosu od 27 milijuna KM, opštih rezervi za kreditne gubitke – kategorija "A" u iznosu od 11,4 milijuna KM i stavki trajnog karaktera bez obveze za vraćanje u iznosu od 10,4 milijuna KM. Banke su i na ovaj način, odnosno kroz subordinisane dugove i stavke trajnog karaktera jačale kapitalnu osnovu i osiguravale kapital adekvatan visini izloženosti riziku. Nakon završetka revizije finansijskih izvješća za 2003. godinu kapital će se u 2004. godini povećati i za iznos preostale revidirane dobiti.

Pomenute promjene utjecale su na strukturu regulatornog kapitala, odnosno povećanje učešća dopunskog kapitala, iako je i dalje dominantno učešće osnovnog kapitala (78%).

Navedene promjene pozitivno su se odrazile na neto kapital koji je u 2003. godini povećan za 23% ili 157 milijuna KM, tako da sa 31. 12. 2003. godine iznosi 844 milijuna KM (kod privatnih banaka 736 milijuna KM, a kod državnih 108 milijuna KM).

Odnos kapitala i aktive, tj. stopa kapitaliziranosti banaka na dan 31. 12. 2003. godine iznosi 14,1 %, što je je za 1,3% manje nego na koncu 2002. godine (15,4%).

Koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i ponderisane rizične aktive, na nivou bankarskog sektora iznosi 19,6% što je na skoro istoj razini kao i 31. 12. 2002. godine. Dugogodišnji negativan trend opadanja koeficijenta adekvatnosti kapitala u 2003. godini je zaustavljen zbog sporijeg rasta aktive banaka, odnosno rizične aktive. Naime, prvi put je rast rizikom ponderisane aktive (24%) praćen gotovo istom stopom rasta neto kapitala (23%) što je jedna od najznačajnijih pozitivnih promjena ostvarenih u 2003. godini.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, sukladno sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sustava u cjelini, nalogala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i obezbjeđenju adekvatnog kapitala.

Tablica 14 : Neto kapital, rizik ponderirane aktive i stopa adekvatnosti kapitala

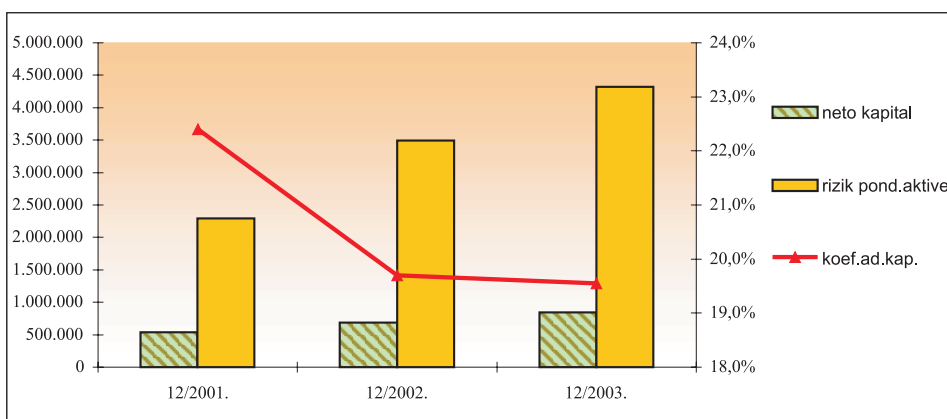
O P I S	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
NETO KAPITAL	535.505	687.576	844.160	128	123
RIZIK PONDERIRANE AKTIVE I KRED. EKVIVALENATA	2.388.921	3.489.810	4.317.432	146	124
STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA)	22,4%	19,7%	19,6%	88	100

10 Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

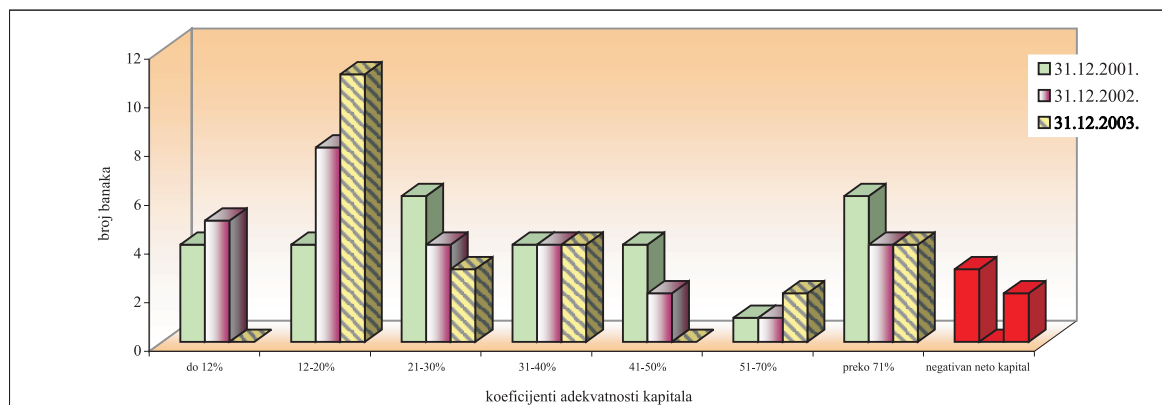
11 Prema novoj metodologiji, u skladu s člankom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka, osnovni kapital se umanjuje za sljedeće stavke: nepokrivene gubitke iz prethodnih godina, gubitak tekuće godine, vlastite dionice i nematerijalnu imovinu.

12 U 12 banaka dobit za 2003. godinu je revidirana od strane vanjskog revizora.

Grafik 10 : Neto kapital, rizik ponderirane aktive i stopa adekvatnosti kapitala

Grafikon 11 : Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka

Od ukupno 26 banaka u FBiH na dan 31. 12. 2003. godine, 24 banke imaju koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12% (šest banaka preko 50%), dok dvije banke (pod privremenom upravom) imaju negativan koeficijent adekvatnosti.

Broj banaka u drugoj skupini (stopa između 12% i 20%) se povećava, tako da se sa 31. 12. 2003. godine u ovoj skupini nalazi 11 banaka (tri više nego na koncu 2002. godine), dok tri banke imaju stopu između 21% i 30%. Međutim, tri od pet najvećih banaka po visini aktive (koje učestvuju sa 46% u ukupnoj aktivni bankarskog sektora) imaju stopu adekvatnosti kapitala neznatno veću od zakonom propisanog minimuma (između 12,5% i 13,4%) i pored toga što se u 2003. godini jedna banka dokapitalizirala i uključila subordinisani dug, a druga stavke trajnog karaktera u dopunski kapital.

Svaki daljnji rast rizične aktive nužno će zahtijevati i adekvatan rast kapitala, te u tom smislu banke su dužne donijeti program za upravljanje kapitalom banke i kontinuirano pratiti njegovo provođenje u cilju osiguranja i održavanja kvantitete i kvalitete kapitala najmanje na razini minimalnih zakonskih standarda.

Iako bankarski sustav u Federaciji kroz periode kapitalno jača, ipak i dalje ostaje konstatacija da je usitnjen, s većim brojem malih banaka.

Dalje jačanje kapitalne osnove biće prioritetan zadatak najvećeg broja banaka u 2004. godini, posebno nakon stupanja na snagu novog obračuna kapitala, a u fokusu su najveće banke u sustavu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti samih banaka i cjelokupnog bankarskog sustava. FBA će odgovarajućim odlukama obvezati banke da jačaju kapitalnu osnovu koja će garantirati njihovu stabilnost i sigurnost.

2.1.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka (Odluka) utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvalitete njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilance i izvanbilančnih stavki.

Bruto aktiva¹³ bilance banaka u FBiH na dan 31. 12. 2003. godine iznosila je šest milijardi KM, što je za 25% ili 1,2 milijarde KM više nego na koncu 2002. godine. Izvanbilančne rizične stavke iznosile su 749 milijuna KM i povećane su za 8% ili 56 milijuna KM.

Ukupna aktiva sa izvanbilančnim stavkama (aktiva)¹⁴ iznosila je 6,8 milijardi KM i za 23% je veća nego na koncu 2002. godine.

Tablica 15 : Aktiva, izvanbilančne stavke i potencijalni kreditni gubici

-u 000 KM-

O P I S	IZNOS (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2001.	Strukt. %	31.12.2002.	Strukt. %	31.12.2003.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	1.526.178	38,7	2.527.745	52,7	3.272.853	54,5	166	129
Kamate	17.646	0,4	25.897	0,5	26.395	0,4	147	102
Dospjela potraživanja	189.630	4,8	156.351	3,3	171.822	2,9	82	110
Potraživanja po plać. garancijama	7.853	0,2	7.486	0,1	5.353	0,1	95	72
Ostali plasmani	28.083	0,7	68.945	1,4	52.542	0,9	246	76
Ostala aktiva	2.177.185	55,2	2.006.672	42,0	2.474.314	41,2	92	123
UKUPNA AKTIVA	3.946.575	100,0	4.793.096	100,0	6.003.279	100,0	121	125
IZVANBILANCA	495.029		693.300		749.382		140	108
AKTIVA S IZVANBILANCOM	4.441.604		5.486.396		6.752.661		123	123
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	201.778		228.522		245.038		113	107
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	198.234		224.641		245.072		113	109

Analiza promjena u strukturi aktive banaka u 2003. godine s aspekta rizičnosti ukazuje na povećanje izloženosti banaka kreditnom riziku. Krediti¹⁵ su u 2003 godini imali stopu rasta od 28% ili 758 milijuna KM, što je znatno niže nego protekle godine kada je ostvarena visoka stopa rasta od 56%. Ostala aktiva je povećana za 23% ili 468 milijuna KM, a ista je po svojoj strukturi najmanje rizična za banke jer se najveći dio odnosi na novčana sredstva. Kao i krediti, novčana sredstva su u 2003. godini imala skoro istu stopu rasta (29% ili 464 milijuna KM).

Analitički podaci pokazuju da je šest banaka imalo visoku stopu rasta kredita (veća od 50%), a od ukupnog rasta kredita na tri najveće banke se odnosi 71% ili 544 milijuna KM. Kreditni plasmani smanjeni su kod sedam banaka, koje po veličini aktive spadaju u grupu malih i srednjih banaka.

Iz analize sektorske strukture kredita može se zaključiti da je u 2003. godini ostvarena znatno manja stopa rasta kredita datih stanovništvu u odnosu na proteklu godinu kada je zabilježena kreditna ekspanzija uopće, a ovom sektoru plasmani udvostručeni u odnosu na 2001. godinu. U 2003. godini krediti stanovništvu povećani su za 30% ili 381 milijun KM, a privatnim poduzećima za 36% ili 393 milijuna KM. Ovo pokazuje da je u 2003. godini (u drugoj polovici) došlo do promjene poslovnih politika u bankama i većeg usmjeravanja kredita u sektor privatnih poduzeća nego što je to bilo ranijih godina i što je još jedna od pozitivnih promjena. Banke su u posmatranom razdoblju smanjile kreditiranje javnih poduzeća za 12% i vladinih institucija za 19%.

To se odrazilo i na promjenu učešća, odnosno povećanja učešća sektora privatnih poduzeća za 2,6% (sa 40,1% na 42,7%), sektora stanovništva za 0,7% (sa 46,9% na 47,6%), dok je sudjelovanje sektora javnih poduzeća smanjeno za 2,9% (sa 9,2% na 6,3%).

13 Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilance i izvanbilančnih stavki banaka.

14 Aktiva definirano člankom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka.

15 Bruto krediti sa dospjelim potraživanjima i potraživanjima po plaćenim garancijama.

Kod tri najveće banke sudjelovanje sektora stanovništva u ukupnim kreditima iznosi cca 55% što je veće od prosjeka za bankarski sektor. Međutim, u odnosu na 2002. godinu to je smanjenje za cca 3%. Ove tri banke su plasirale sektoru stanovništva 60% od ukupnih kredita ovom sektoru.

Tablica 16 : Sektorska struktura kredita

-u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEX	
	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	26.033	1,5	30.194	1,1	24.526	0,7	116	81
Javna poduzeća	246.437	14,3	247.603	9,2	217.871	6,3	100	88
Privatna poduzeća i društ.	770.703	44,7	1.078.795	40,1	1.471.790	42,7	140	136
Neprofitne organizacije	6.370	0,4	2.834	0,1	3.015	0,1	44	106
Bankarske institucije	42.480	2,5	46.439	1,7	33.281	1,0	109	72
Građani	623.219	36,2	1.262.146	46,9	1.643.545	47,6	203	130
Ostalo	8.422	0,4	23.571	0,9	55.999	1,6	280	238
UKUPNO	1.723.663	100,0	2.691.582	100,0	3.450.027	100,0	156	128

Vezano za ročnost treba istaći da su se i u ovom segmentu desile pozitivne promjene jer je u 2003. godini došlo do znatno manjeg rasta dugoročnih kredita (31%) nego protekle 2002. godine (79%). Ipak, dugoročni krediti imaju visoko učešće od 72% u ukupnim kreditima, a sektorska analiza pokazuje da su 92% kredita datih stanovništvu dugoročni, a privatnim poduzećima 56%.

Tablica 17 : Ročna struktura kredita

-u 000 KM-

KREDITI	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEX	
	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	Iznos	Sudj. %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obveze	197.633	11,4	163.837	6,1	177.175	5,1	83	109
Kratkoročni krediti	459.617	26,7	620.572	23,0	776.014	22,5	135	125
Dugoročni krediti	1.066.560	61,9	1.907.173	70,9	2.496.838	72,4	179	131
UKUPNO KREDITI	1.723.663	100,0	2.691.582	100,0	3.450.027	100,0	156	128

Kreditna ekspanzija u 2002. godini i to najviše odobravanjem dugoročnih plasmana koji su financirani iz neadekvatnih izvora po ročnosti, dovela je do značajnog debalansa u ročnim profilima stavki aktive i obveza (ročne neusklađenosti) ne samo kod većeg broja banaka nego je nastala i potencijalna opasnost za sustavni rizik na nivou bankarskog sektora. Stoga je ovaj segment poslovanja banaka određen kao prioritet od FBA u 2003. godini i prema bankama su poduzete nadzorne mjere sukladno zakonu. FBA je naložila otklanjanje nepravilnosti i usklađivanje ovog segmenta poslovanja s propisanim standardima, prema utvrđenoj dinamici i rokovima, što je rezultiralo značajnim poboljšanjem ročne usklađenosti na koncu 2003. godine, i na nivou sustava i pojedinačnih banaka. To se postiglo kroz bolju ročnu strukturu izvora (depozita, kreditnih obveza), a na strani aktive povećanjem obima kratkoročnih plasmana i većim nivoom likvidnih sredstava.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena kreditnog rizika plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i izvanbilančnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik i potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije¹⁶ dati su u sljedećoj tablici:

Tablica 18 : Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR) i potencijalni kreditni gubitci(PKG)

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2001.			31.12.2002.			31.12.2003.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Sudj. %	OKR PKG	Klasif. aktive	Sudj. %	OKR PKG	Klasif. aktive	Sudj. %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	3.808.548	85,8	51.377	4.713.349	85,9	60.161	5.897.521	87,3	71.193	124	125
B	370.292	8,3	31.339	482.988	8,8	42.037	562.029	8,3	46.544	130	116
C	109.695	2,5	28.852	148.267	2,7	40.676	154.131	2,3	44.796	135	104
D	147.288	3,3	84.429	134.419	2,5	78.275	137.762	2,0	76.287	91	102
E	5.781	0,1	5.781	7.373	0,1	7.373	6.218	0,1	6.218	128	84
UKUPNO	4.441.604	100,0	201.778	5.486.396	100,0	228.522	6.752.661	100,0	245.038	122	123

Ako se raščlani kvaliteta aktive zajedno sa izvanbilancom uočava se smanjenje učešća nekvalitetne aktive (C-E) sa 5,3% na 4,5%, iako se podstandardna aktiva (C) povećala za 4% ili 5,9 milijuna KM, a sumnjiva aktiva (D) za 2% ili 3,3 milijuna KM. Klasifikovana aktiva (B-E) povećala se za 88 milijuna KM ili 11%, kao rezultat nominalnog rasta aktive klasificirane u B i C kategorije, međutim njeno sudjelovanje je na koncu 2003. godine manje za 1,4% nego protekle godine.

Prema izvješćima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke sukladno s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

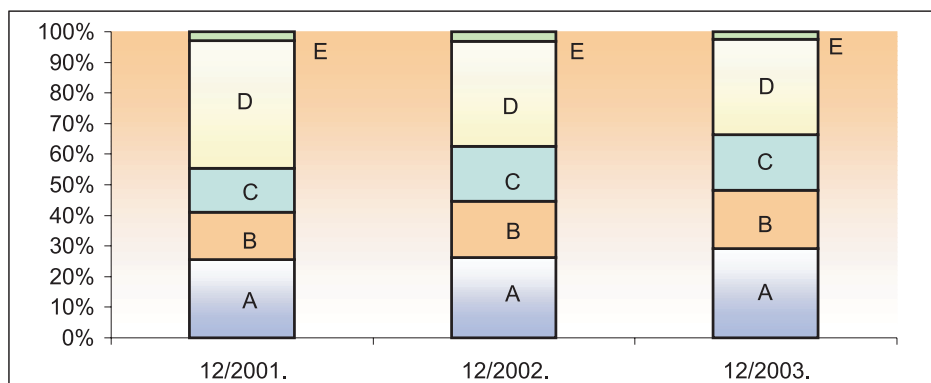
Nivo općeg kreditnog rizika i procjenjenih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih sukladno sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na razini bankarskog sektora dati su u sljedećoj tablici i grafikonu:

Tablica 19 : Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	51.377	25,5	60.161	26,3	71.193	29,1	117	118
B	31.339	15,5	42.037	18,4	46.544	19,0	134	111
C	28.852	14,3	40.676	17,8	44.796	18,3	141	110
D	84.429	41,8	78.275	34,3	76.287	31,1	93	97
E	5.781	2,9	7.373	3,2	6.218	2,5	128	84
UKUPNO	201.778	100,0	228.522	100,0	245.038	100,0	107	107

¹⁶ U skladu sa člankom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasiifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

Grafikon 12 : Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka

Raščlanjajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2002. godine rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 7% i iznosile su 245 milijuna KM, odnosno 3,6 % ukupne aktive sa izvanbilančnom što je za 0,6% manje nego na kraju 2002. godine. Na kraju 2003. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi 8,3%, za C kategoriju 29,1%, D kategoriju 55,4% i E 100%, što se može ocijeniti zadovoljavajućim.

Promjene u strukturi kreditnih gubitaka ukazuju na veće sudjelovanje rezervi po kategorijama A i B, dok je smanjeno sudjelovanje po kategorijama C, D i E za 3,8%, kao rezultat poduzetih aktivnosti banaka na rješavanju problema nekvalitetnih kredita i dosljednijoj primjeni propisa FBA. Raščlamba kvalitete aktive, odnosno kreditnog portfolia pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je još uvijek ključni rizik kod većine banaka kreditni rizik, odnosno postojanje problematičnih kredita odobrenih pravnim osobama (preduzećima).

FBA je bankama koje imaju loš kvalitet aktive naložila korektivne mjere u smislu izrade programa koji moraju sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvalitete aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljnjeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontrinuirano nadzire kroz postkontrolni postupak na temelju izvješća i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i on site kontrolom u banci u cilju provjere iste.

Transakcije s povezanim osobama

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s osobama povezanim sa bankom.

FBA je, sukladno sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosna načela i zahtjeve vezane za transakcije s osobama povezanim s bankom¹⁷, što je regulirano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s osobama povezanim s bankom, u kojoj su propisani uvjeti i način poslovanja banaka s povezanim osobama. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je donijeti posebne politike banke za poslovanje s povezanim osobama i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvješća koji obuhvaćaju transakcije s jednim dijelom povezanih osoba, i to kredite i potencijalne i preuzete izvanbilančne obveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih osoba. Set propisanih izvješća uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih osoba:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i višeg rukovodstva banke i
- subsidijarnim osobama i drugim poduzećima kapitalno povezanim s bankom.

¹⁷ Članak 39.stavak 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o bankama definira pojam "osobe povezana s bankom", gdje više nisu uključeni uposleni radnici.

Tablica 20: Transakcije s povezanim osobama**-000 KM-**

Opis	DATI KREDITI			INDEKS	
	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs.i drugim kapitalno povezanim podu.	46.071	59.241	37.050	129	63
Članovima Nadzornog odbora	48	315	388	656	123
Upravi banke i uposlenim radnicima	3.580	2.699 ¹⁸	1.670	75	62
UKUPNO	49.699	62.255	39.108	125	63
Potencijalne i preuzete vanbil.obveze	4.906	6.684	8.689	136	130

Iz tih razloga FBA posebnu pozornost (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka sa povezanim osobama. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke. Sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga što u praksi daje rezultate, jer se iznos kredita povezanim osobama u 2003. godini smanjio za 23 milijuna KM.

2.2. Profitabilnost

Podaci o ostvarenim financijskim rezultatima poslovanja banaka u Federaciji BiH na kraju 2003.godine pokazuju značajno poboljšanje u odnosu na protekle godine.

Ukupno ostvarena dobit u bankarskom sustavu u 2003. godini iznosila je 56,8 milijuna KM što je skoro četiri puta više nego u 2002. godini (14,7 milijuna KM), dok je u 2001. godini ostvaren gubitak u iznosu od 32,8 milijuna KM.

Pozitivan financijski rezultat u iznosu od 68,3 milijuna KM ostvarile su 22 banke što je za 83% više nego u 2002. godini, uz istovremeno značajno smanjenje gubitka sa 22,5 milijuna KM (devet banaka) na 11,4 milijuna KM (četiri banke).

Treba napomenuti da se kod gotovo polovine banaka još uvijek nije okončala eksterna revizija financijskih izvješća za 2003. godinu što može utjecati na smanjenje pozitivnog rezultata na razini sustava, iako su iskazani financijski rezultati kod tri najveće banke u sustavu revidirani, a njihova ostvarena dobit čini 74 % ostvarene dobiti bankarskog sustava.

Detaljniji podatci dati su u sljedećoj tablici:

Tablica 21 : Ostvarena dobit/gubitak**-000 KM-**

Datum/Opis	Na razini sustava		Privatne banke		Državne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
31.12.2001.						
Gubitak	-63.493	10	-62.399	7	-1.094	3
Dobit	30.695	22	27.024	19	3.671	3
Ukupno	-32.798	32	-35.375	26	2.577	6
31.12.2002.						
Gubitak	-22.531	9	-15.436	7	-7.095	2
Dobit	37.267	19	34.242	15	3.025	4
Ukupno	14.736	28	18.806	22	-4.070	6
31.12.2003.						
Gubitak	-11.522	4	-10.961	3	-561	1
Dobit	68.373	22	65.541	16	2.832	6
Ukupno	56.851	26	54.580	19	2.271	7

¹⁸ Bez kredita datih uposlenim radnicima, u skladu s izmjenama Zakona o bankama.

Iz analitičkih podataka po bankama, te parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog financijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste u svrhu ocjene profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara za ocjenu poslovanja) može se zaključiti da je ukupna profitabilnost sustava dobra. Pojedinačna profitabilnost većeg broja banaka ima trend poboljšanja i takođe se može ocijeniti zadovoljavajućom, posebno najvećih banaka.

Kao u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (68,4 milijuna KM) 54,4% se odnosi na dvije najveće banke, dok je 88,8% ukupnog gubitka (11,5 milijuna KM) ostvareno u dvije privatne banke (u stranom vlasništvu).

U 2003. godini nastavljen je trend povećanja prihoda iz konvencionalnih (kreditnih) aktivnosti i isti su u odnosu na 2002. godinu povećani za 26%, što je za 8% manje nego protekle godine. To je rezultat duplo manje stope rasta kredita u 2003. godini (28%) nego u 2002. godini (56%). Sudjelovanje kamatnog prihoda u ukupnom prihodu povećano je za 8,7% (sa 63% na 71,7%).

U 2003. godini banke su ostvarile neto kamatni prihod veći za 26% nego protekle godine, a što je dijelom rezultat smanjenja obračunatih pasivnih kamata na kredite uzete od inozemnih financijskih institucija (EUROBOR), kao i niskih kamatnih rashoda po osnovu depozitnih sredstava kod banaka.

Operativni prihodi u 2003. godini smanjeni su u odnosu na 2002. godinu za 2%, uz istodobno smanjenje njihovog sudjelovanja u ukupnom prihodu¹⁹ sa 55,3% na 49%, što je dijelom rezultat promjene metodologije izvještavanja i obračuna prihoda i troškova (neto princip) po osnovu smanjenja rezervacija, a dijelom i obračuna i iskazivanja revalorizacije kursnih razlika uzrokovano smanjenjem kursa dolara (jedan USD u odnosu na jednu KM smanjen je za 16,6% u odnosu na 2002. godinu).

Ukupni (neamatni) rashodi su veći za 1% u odnosu na 2002. godinu, ali zbog znatno veće stope rasta ukupnih prihoda (10%), sudjelovanje rashoda u ukupnom prihodu na koncu 2003. godine manje je za 10% i iznosi 87%.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećoj tablici:

Tablica 22 : Struktura ukupnih prihoda

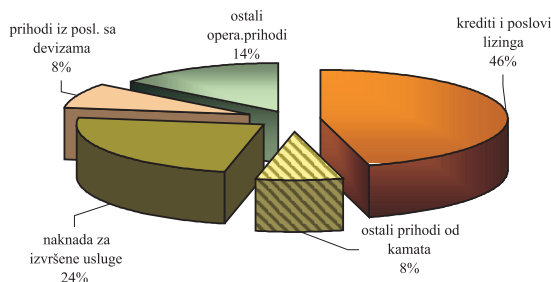
- u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	5/6
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	32.734	7,9	32.913	6,5	24.485	4,3	101	74
Kredit i poslovi lizinga	160.407	38,9	229.962	45,7	304.464	53,7	143	132
Ostali prihodi od kamata	6.346	1,5	5.050	1,0	7.748	1,4	80	153
UKUPNO	199.487	48,4	267.925	53,2	336.697	59,4	134	126
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	102.723	24,9	120.524	23,9	124.053	21,9	117	103
Prihodi iz posl. sa devizama	37.174	9,0	42.202	8,5	28.968	5,1	114	69
Ostali operativni prihodi	73.022	17,7	72.645	14,4	77.268	13,6	99	106
UKUPNO	212.919	51,6	235.371	46,8	230.289	40,6	111	98
UKUPNI PRIHODI (I + II)	412.406	100,0	503.296	100,0	566.986	100,0	122	113

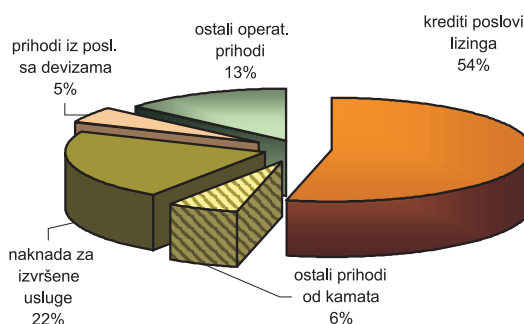
¹⁹ Iz bilance uspjeha: predstavlja zbir neto kamatnih prihoda (razlika kamatnih prihoda i rashoda) i operativnih prihoda.

Grafikon 13 : Struktura ukupnih prihoda

31.12.2002.

31.12.2003.

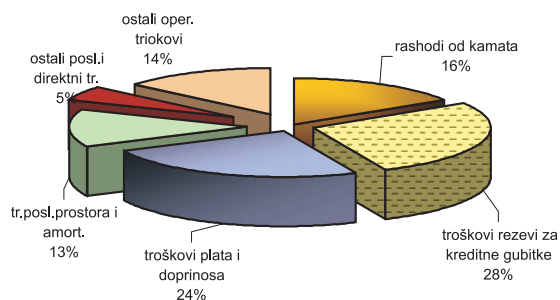
Tablica 23 : Struktura ukupnih rashoda

- u 000 KM-

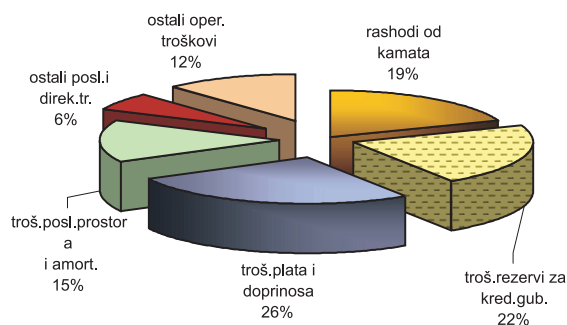
Struktura ukupnih rashoda	31.12.2001.		31.12.2002.		31.12.2003.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	5/6
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	40.833	9,3	59.702	12,3	79.808	15,7	146	134
Obveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	8.915	2,0	15.903	3,2	12.828	2,5	178	81
Ostali rashodi od kamata	3.134	0,7	2.297	0,5	4.605	0,9	73	200
UKUPNO	52.882	12,0	77.902	16,0	97.241	19,1	147	124
II Ukupni neamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik potencijalne kreditne gubitke	162.322	36,7	133.238	27,42	110.221	21,7	82	83
Troškovi plata i doprinosa	97.426	22,1	118.589	24,4	133.912	26,4	122	113
Troškovi posl.prostora i amortizacija	50.760	11,5	64.604	13,3	74.777	14,7	127	116
Ostali poslovni i izravni troškovi	20.032	4,5	23.612	4,9	31.693	6,2	118	134
Ostali operativni troškovi	58.258	13,2	68.005	14,0	60.173	11,8	117	89
UKUPNO	388.798	88,0	408.048	84,0	410.776	80,8	105	101
UKUPNI RASHODI (I + II)	441.680	100,0	485.950	100,0	508.017	100,0	110	105

Grafikon 14 : Struktura ukupnih rashoda

31.12.2002.

31.12.2003.

U strukturi ukupnih rashoda treba istaći da je smanjeno sudjelovanje troškova rezervi za kreditne i druge gubitke za 6%, dok je povećano sudjelovanje kamatnih rashoda za 3%. Iako je učešće administrativnih troškova i troškova poslovnog prostora i amortizacije povećano za 3,8%, ovi troškovi u 2003. godini su imali usporeniji rast nego u 2002. godini, odnosno ostvarene stope rasta su manje za cca 10%.

U sljedećim tablicama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

Tablica 24 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti po razdobljima -u %-

KOEFICIJENTI	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003. ²⁰
Povrat na prosječnu aktivu	-1,18	0,36	1,09
Povrat na prosječni ukupni kapital	-5,62	2,57	8,33
Povrat na prosječni dionički kapital	-6,15	3,00	10,08
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	5,26	4,66	4,60
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	7,64	5,77	4,42
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	12,89	10,43	9,02
Poslovni i direktni rashodi ²¹ /prosječna aktiva	6,54	3,85	2,73
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	7,40	6,16	5,16
Ukupni neamatni rashodi/ prosječna aktiva	13,94	10,00	7,83

Tablica 25 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 31. 12. 2003. -u %-

KOEFICIJENTI	31. 12. 2003.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK UFBiH
Povrat na prosječnu aktivu	0,60	1,136	1,09
Povrat na prosječni ukupni kapital	2,25	9,38	8,33
Povrat na prosječni dionički kapital	3,04	11,16	10,08
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,90	4,65	4,60
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	8,25	4,12	4,42
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	12,15	8,78	9,02
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	5,95	2,47	2,73
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	5,25	5,16	5,16
Ukupni neamatni rashodi/ prosječna aktiva	11,20	7,63	7,83

Raščlambom temeljnih parametara za ocjenu kvalitete profitabilnosti uočava se značajno poboljšanje kao rezultat ostvarene visoke dobiti na novou bankarskog sustava. Dva najvažnija indikatora profitabilnosti : ROAA (povrat na prosječnu aktivu) od 1,09% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) od 10,08% su na razini svjetskog-iskustvenog standarda²². Međutim, produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive, kao i ostvareni neto kamatni i operativni prihod po jedinici prosječne aktive, su nešto lošiji, zbog, s jedne strane, daljeg rasta aktive koja ima veću stopu rasta nego ukupni prihodi (neto kamatni i operativni prihodi), a s druge strane značajnog sudjelovanja aktive koja ne ostvaruje prihode.

Ostvareni financijski rezultat na nivou bankarskog sektora na kraju 2003. godine je još jedan od pokazatelja kontinuiranih pozitivnih kretanja u bankarskom sustavu. Profitabilnost banaka u narednom periodu i dalje će najviše zavisiti od kvalitete aktive, odnosno izloženosti banke kreditnom riziku, te efikasnog upravljanja operativnim troškovima. To znači da je ključni čimbenik efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvaliteta menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time najdirektnije utječe na njene performanse.

Takođe u novim tržišnim uvjetima banke će morati usvojiti novi koncept poslovne politike primjerene tržišno orijentiranom bankarstvu čiji je cilj ostvarivanje što većeg profita, obezbjeđujući pri tome stabilnost banke i adekvatno upravljanje i kontrolu svih rizika kojima je banka izložena u poslovanju, a primarno kreditnog rizika. Međutim, uključivanjem u međunarodno financijsko poslovanje i tržišta banke će u budućnosti biti više izložene tržišnim rizicima: kamatnom, deviznom i cjenovnom, što će zahtijevati i dalje jačanje kapitalne osnove ne samo iz internih izvora kroz povećanje zadržane dobiti iz ostvarenog profita nego i iz eksternih izvora, što je istodobno i preduvjet za daljnju ekspanziju i rast banaka.

²⁰ Preračunato na godišnju razinu.

²¹ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

²² Svjetski standard za ROA je 1%, a za ROE 12-18%.

III. ZAKLJUČAK

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH stigla u završnu fazu, predstoje aktivnosti koje treba da obezbijede dalji napredak i razvoj sustava. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sustava, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi stimulatивно djelovalo na banke i, povratno, na privredu.

Za ostvarenje ovakvih ciljeva neophodno je dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- okončanju procesa privatizacije državnih banaka, odnosno definitivnom rješavanju njihovog statusa;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finansijski sektor, koja se odnosi na djelovanje ili status IGA-e, mikrokreditnih organizacija, Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo itd.;
- unapređivanju uvjeta za djelovanje banaka na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine;
- ubrzavanju uspostavljanja posebnih sudskih odjela za privredu;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- donošenju zakona o zaštiti povjerenica i veće i konkretne odgovornosti dužnika;
- kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sustav polazeći od Bazelskih principa i Evropskih bankarskih direktiva;
- podržavanju aktivnosti na uspostavljanju agencije za bankarstvo na razini države, «pod kišobranom» Centralne banke BiH itd.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom razdoblju će:

- nastaviti kontinuiran nadzor banaka on-site i off-site kontrolama;
- ubrzati okončanje procesa preostalih privremenih i likvidacionih uprava;
- inzistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe natprosječan rast aktive;
- u cilju zaštite deponenata, posebno nadzirati banke u kojima je koncentriran veliki iznos štednje i drugih depozita;
- raditi na dogradnji podzakonske regulative iz domena ovlašćenja FBA; polazeći od Bazelskih principa i uvažavajući Evropske direktive kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji;

- inicirati dodatnu edukaciju članova nadzornih odbora banaka;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje sopstvenih kadrova;
- održati kontinuitet kontrole platnog prometa;
- nastaviti sustavno praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i unaprijeđivati suradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama;
- operativno osposobiti novi informacijski sustav koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- unaprijeđivati suradnju sa Udruženjem banaka:
- uspostavljati i širiti suradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH;
- aktivno participirati u pripremama za uspostavljanje agencije za bankarstvo na nivou države, «pod kišobranom» CBBiH;
- organizirati savjetovanja i pružati stručnu pomoć u primjeni zakonske i podzakoske regulative za bankarstvo itd.

Banke bi, kao najbitniji dio sustava, trebale koncentrirati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje, srazmjerno rastu aktive i rizika;
- poboljšavanje kvalitete aktive;
- usvajanje i primjenu novih poslovnih politika i procedura primjerenih tržišnoj konkurenciji;
- jačanje internih kontrola i uspostavu internih revizija koje će biti potpuno neovisne u radu;
- brži razvoj kartičarskog poslovanja i elektronskog bankarstva i uvođenju drugih, novih proizvoda i usluga;
- razvijanje procedura za kontrolu i unaprjeđivanje informacionih tehnologija,
- kadrovsko jačanje i stručno osposobljavanje;
- zadržavanje kontinuiteta u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma dosljednom primjenom usvojenih politika i procedura;
- unaprjeđivanje rada Udruženja banaka itd.

P R I L O Z I

PRILOG 1 Osnovni podaci o bankama u F BiH

PRILOG 2 Osnovna (Bazelska) načela za efektivnu superviziju banaka i njihova primjena u Federaciji BiH

PRILOG 3 Zakonski okviri za rad Agencije za bankarstvo FBiH i banaka u FBiH

PRILOG 4 Bilanca stanja banaka po shemi FBA

PRILOG 5 Štednja stanovništva u bankama F BiH

PRILOG 6 Izvješće o kretanju aktive bilance i vanbilancnih rizičnih stavki

PRILOG 7 Bilanca prihoda i rashoda banaka

PRILOG 8 Izvješće o stanju i adekvatnosti kapitala

PRILOG 9 Podaci o zaposlenim u bankama F BiH

OSNOVNI PODACI O BANKAMA U F BiH

31.12.2003.

Red. broj	BANKA		Adresa	Telefon	Direktor
1	ABS BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trampina 12/VI	277-060, 277-061	ZUKIĆ ADNAN
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	275-130	ANDRE VAN HOVE
3	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	663-500, 472-487	HAMID PRŠEŠ
4	CENTRAL PROFIT BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Zelenih beretki 24	533-433; 533-688, 531-006,	FEHIM KAPIDŽIĆ
5	CBS BANK dd - Sarajevo	Sarajevo	Džidžikovac 1.	204-119, 230-679	MIDHAT MULIĆ
6	GOSPODARSKA BANKA dd - MOSTAR	Mostar	Ante Zuanica bb	036 / 318-424, 318-395	Privremeni upravnik - Senad Kazazić od 01.07.2002.
7	HERCEGOVAČKA BANKA dd MOSTAR	Mostar	Kneza Domagoja bb.	036/320-555,324-346,	Privremeni upravnik - Toby Robinson od 06.04.2001.
8	HVB-BANKA BOSNA I HERCEGOVINA dd SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	250-900, fax 250-924	FRANZ FRIEDL
9	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kneza Branimira 2b	036/444-444, 444-445, 444-400	PETAR JURČIĆ
10	INVESTICIJSKA BANKA FEDERACIJE BIH	Sarajevo	Paromlinska bb	230-390; 277-900; 277-902	ASIM OMANIĆ
11	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica	Trg B&H 1	032 / 201-804; 417-022	HALIM ČABARAVDIĆ
12	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša	Ibrahima Mržljaka 3.	037/772-416, 771-654, 771-253	HASAN PORČIĆ
13	LJUBLJANSKA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Kaptol 4	205-263, 205-264, 205-265,	Privremeni upravnik - Sanja Čustović od 18.04.2003.
14	LT GOSPODARSKA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Ferhadija 11	667-688; 670-660, 444-605	MIJO MIŠIĆ
15	PROCREDIT BANK dd - Sarajevo	Sarajevo	Sime Milutinovića 4.	250-950, 232-172, 232-173	DIRK FELSKÉ
16	POŠTANSKA BANKA BiH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Branilaca Sarajeva 20/XI	212-993, 210-007	Privremeni upravnik - Dževad Gazibegović od 11.04.2003.
17	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo	Alipašina 6	277-700, 277-707, 277-718	MEVSUDIN DREKOVIĆ
18	RAIFFEISEN BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Danijela Ozme 3	440-272; 442-964; 214-900;	EDIN MUFTIĆ
19	TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Ferhadija 29	440-040, 440-062, 440-573	OZNUR OZENIS
20	TUZLANSKA BANKA dd - TUZLA	Tuzla	Maršala Tita 34	035/251-200, 251-576, 251-197,	ALMIR ŠAHINPAŠIĆ
21	UNA BANKA dd - BIHAĆ	Bihać	Bosanska 25	037 / 322-400, 322-402	Privremeni upravnik - Esad Kozarčanin od 07.05.2001.
22	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	219-471, 219-472, 219-473	ESAD BEKTEŠEVIĆ
23	UNIVERSAL BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Branilaca Sarajeva 20/V	214-594,214-587,664-139,668-239	DŽENAMIR ABAZA
24	UPI BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a.	200-301, 200-309, 664-135	MIRSAD LETIĆ
25	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Ferhadija 4	470-945, 200-598, 471-178,	AMIR RIZVANOVIĆ
26	VOLKSBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	483-266, 483-264	REINHOLD KOLLAND
27	ZAGREBAČKA BANKA BH dd - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112,312-121,312-167,	BERISLAV KUTLE

OSNOVNA (BAZELSKA) NAČELA ZA EFEKTIVNU SUPERVIZIJU BANAKA I NJIHOVA PRIMJENA U FEDERACIJI BiH

Preduvjeti za efektivnu superviziju

***Načelo 1:** Efikasan sustav supervizije banaka će imati jasne odgovornosti i ciljeve za svaku agenciju uključenu u superviziju banaka. Svaka takva agencija treba imati radnu nezavisnost i adekvatna sredstva. Neophodan je i odgovarajući zakonski okvir za superviziju banaka, uključujući odluke vezane za dozvole bankarskim organizacijama i njihovu stalnu superviziju; ovlaštenja da se osigura poštivanje zakona kao i briga o sigurnosti i solidnosti i zakonska zaštita supervizora. Treba osigurati i aranžmane za razmjenu informacija među supervizorima i zaštitu povjerljivosti takvih informacija.*

Primjena: Regulativa u FBiH usklađena je i primjenjivana u duhu ovog načela. Supervizija ima jasno određenu ulogu i dužnosti. Zakonski okvir omogućio je postojanje neovisne i samofinancirajuće Agencije. Potpuna usuglašenost sa Bazelskim načelima postignuta je tijekom 2002. godine kada je Visoki predstavnik donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Agenciji za bankarstvo FBiH kojim je reguliran “ograničeni imunitet” FBA, njenog Upravnog odbora i njenih uposlenika. Početkom 2003. godine počela je primjena Izmjena i dopuna Zakona o bankama (usvojenih u kolovozu 2002.), uključujući kompletnu podzakonsku regulative koju je pripremila i donijela Agencija poštujući u potpunosti Bazelska načela i Evropske direktive.

Izdavanje dozvola i vlasničke strukture

***Načelo 2:** Jasno moraju biti definirane aktivnosti dozvoljene institucijama kao što su banke koje imaju licencu i koje su predmet supervizije, a upotreba riječi “banka” u nazivu treba biti kontroliranaa koliko je to moguće.*

Primjena: Aktivnosti banaka i ograničenja upotrebe riječi “banka” definirane su Zakonom o bankama. Regulativa u potpunosti usklađena sa ovim načelom.

***Načelo 3:** Organ ovlašten za izdavanje dozvola (licenci) mora uspostaviti kriterije i odbaciti zahtjeve institucija koje ne zadovoljavaju te kriterije. U procesu izdavanja dozvola neophodno je, kao minimum, ustanoviti ocjenu vlasničke strukture bankarske organizacije, članova uprave, operativnog plana i interne kontrole, projekcije financijskog stanja, uključujući kapitalnu osnovu. Kada je predloženi vlasnik ili matična organizacija inozemna, neophodno je dobiti prethodni pristanak iz zemlje porijekla.*

Primjena: Sukladno sa Zakonom o bankama, FBA ima pravo uspostavljanja kriterija i odbijanja zahtjeva za osnivanje banaka. Donijela je Naputak za licenciranje i druge suglasnosti Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Naputak je u potpunosti usuglašen sa ovim načelima i dosljedno se primjenjuje.

***Načelo 4:** Supervizori banaka moraju biti ovlašteni da ispituju i odbiju bilo kakav prijedlog da se izvrši transfer značajnog vlasničkog udjela ili većinskog učešća u postojećim bankama na druge (nove) osobe.*

Primjena: U bankarskom sektoru FBiH načelo se u cjelini poštuje i primjenjuje. Prema Zakonu, značajno vlasničko pravo u banci preko 10, 33, 50 i 66,7 % ne može se steći ili povećati bez odobrenja FBA koja ima dovoljne ovlasti i utvrdila je procedure potrebne za provođenje Zakona i principa što je normirano i posebnim Načelom koje se striktno primjenjuje.

***Načelo 5:** Supervizori banaka moraju biti ovlašćeni da postave kriterije za preispitivanje velikih akvizicija i investicija od strane banaka te da osiguraju da filijale ili strukture banke ne izlože banku nepotrebnom riziku ili da ne ugroze efikasnu superviziju.*

Primjena: Zakonom o bankama i odlukama FBA načelo je razrađeno, a regulativa i praksa usklađeni s njim.

Opreznosni propisi i zahtjevi

***Načelo 6:** Supervizori banaka moraju postaviti razuman, odgovarajući minimum obveznog adekvatnog kapitala za sve banke. Taj zahtjev mora odražavati rizike koje banke preuzimaju i mora definirati komponente kapitala, imajući na umu njihovu sposobnost da apsorbiraju gubitke. Za banke koje su aktivne na međunarodnom polju ovaj obvezni kapital ne smije biti manji od onog koji je utvrđen bazelskim aktom o kapitalu i amandmanima na taj dokument.*

Primjena: Zakonom i Odlukom FBA o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka definirane su komponente kapitala i način kako se njime upravlja. Zahtjevi su konzistentni sa Bazelskim načelima i odgovarajućom Evropskom direktivom, s tim što su od tržišnih rizika za dalju dogradnju ostali kamatni i cjenovni rizik. U okviru tržišnog rizika naročita pažnja je posvećena reguliranju deviznog rizika. U toku su aktivnosti na nadogradnji regulative kako bi načelo, u cjelini, bilo ispoštovano.

***Načelo 7:** Esencijalni dio bilo kog sustava supervizije jeste procjena politika, prakse i procedura vezanih za davanje kredita i investiranje, te aktivno upravljanje kreditnim i investicijskim portfolijima.*

Primjena: Polazeći od kolaterala kao ključnog elementa, Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive i Odluka o minimalnim standardima interne i eksterne revizije, koje je donijela FBA, najkompleksniji su propisi kojim je detaljno razrađena klasifikacija aktive. Ovim odlukama banke se obvezuju na reviziju svih područja rizika. Međutim, uočena je pojava da u pojedinim bankama interni revizori nisu nezavisni u radu (pod utjecajem su članova nadzornih odbora ili rukovodstva banke) pa u nekim slučajevima banke imaju dobre politike ali ih ne poštuju. Dešava se da i eksterne revizorske kuće ne obave korektno svoj posao. Iako postoje dobri regulatorni okviri za procjenu kreditnog i investicionog rizika, javljaju se sporadični problemi u njihovom poštivanju. Može se reći da je praksa većim dijelom usklađena sa principom 7. FBA će i dalje pratiti rad internih kontrola i eksternih revizora i, po potrebi, poduzimati odgovarajuće mjere.

***Načelo 8:** Supervizori banaka moraju biti uvjereni da su banke uspostavile i da slijede adekvatne politike, prakse i procedure za procjenu kvaliteta aktive i da adekvatno usklađuju kreditne gubitke i rezerve za njih.*

Primjena: Regulatorni okviri za adekvatne politike, prakse i procedure usklađeni su sa načelom. U ostvarenju, banke ne slijede uvijek i u potpunosti zakone i odluke. FBA je odlučno primjenjivala ovlasti i sankcionisala propuste što je donijelo značajno poboljšanje u ovim područjima. Aktivnosti će biti kontinuirano nastavljene do potpun primjene principa.

***Načelo 9:** Supervizori banaka moraju biti uvjereni da banke imaju sustave za informiranje uprave i rukovodstva koji im omogućavaju da identifikuju koncentracije unutar portfolija. Supervizori moraju uspostaviti opreznosne limite kako bi ograničili izlaganje banke pojedinačnim dužnicima ili grupama povezanih dužnika.*

Primjena: Odluka FBA o minimalnim standardima za upravljanje koncentracijom rizika detaljno propisuje ograničenja izloženosti kreditnom riziku i definiše osobe povezane sa bankom, polazeći od normi koje je utvrdio Zakon. Poštujući okvir koji je uspostavljen Zakonom, FBA je prihvatila inicijativu banaka i detaljnije razradila kriterijume prema kojim se osobama povezanim s bankom smatraju pravne osobe koja posjeduju najmanje 5% ukupnog broja dionica banke, a povezanim osobama sa dioničarima banke osobe koja su povezane sa dioničarima koji imaju 5% ukupnog broja dionica banke. Time su precizirani limiti koje uspostavlja ovo načelo. FBA je inzistirala na primjeni Odluke, a rezultat je smanjenje kreditiranja osoba povezanih sa bankom i osoba povezanih sa dioničarima banke, odnosno smanjivanje rizika po ovom osnovu.

Načelo 10: *Kako bi se spriječile zloporabe do kojih dolazi zbog kreditiranja povezanih osoba, supervizori banaka moraju ustanoviti zahtjeve koji nalažu bankama da pri kreditiranju povezanih kompanija i pojedinaca poštuju propisana ograničenja, da se ovakvo kreditiranje efikasno nadzire te da se poduzima i drugi koraci kako bi se kontrolirali ili smanjili ovakvi rizici.*

Primjena: Primjena postojećih odredbi Zakona i propisa FBA je dovoljna da se spriječe zloporabe u kreditiranju povezanih osoba. U pravilu, takve situacije završavale su privremenom upravom, likvidacijom ili stečajem banaka. Da bi se obezbijedila potpuna usklađenost pojačana je kontrola banaka kod kojih je ova pojava bila prisutna.

Načelo 11: *Supervizori banaka moraju biti uvjereni da banke imaju adekvatne politike i procedure za identifikaciju, nadzor i kontrolu rizika zemlje i rizika transfera u aktivnostima međunarodnog kreditiranja i investicija te za održavanje odgovarajućih rezervi za ove rizike.*

Primjena: Iako Zakon o bankama ne navodi detaljno šta je to rizik zemlje u Odluci FBA o minimumu standarda za upravljanje deviznim rizikom uvedeno je odgovarajuće ograničenje. Ne postoji redovni proces za procjenu rizika zemlje. Iako, za sada, u Federaciji nema banaka koje u značajnijem obimu plasiraju kredite ili investiraju van zemlje, FBA postupno stvara odgovarajuća regulative za budućnost.

Načelo 12: *Supervizori banaka moraju biti uvjereni da su banke uspostavile sustav koji točno mjeri, nadzire i adekvatno kontrolira tržišne rizike. Supervizori trebaju imati ovlasti nametati određena ograničenja i/ili određene zahtjeve za kapitalom kod izloženosti tržišnom riziku, kada je to opravdano.*

Primjena: Izmjenama i dopunama Zakona o bankama i odgovarajućom Odlukom FBA otvorena je mogućnost uvođenja određenih ograničenja kao i postavljanje oštrijih zahtjeva za kapital kada se ocijeni da to zahtjeva razina izloženosti rizicima. Treba uzeti u obzir da je naše finansijsko tržište tek u začetku pa ne postoje eksplicitni zahtjevi da banke kreiraju politike i procedure vezano za poslovanje vrijednosnim papirima i finansijskim derivatima. FBA radi na dodatnoj regulativi, uključujući neophodnu edukaciju kadrova kako bi se moglo odgovoriti izazovima koje će donijeti razvoj finansijskog tržišta.

Načelo 13: *Supervizori banaka moraju biti uvjereni da banke imaju sveobuhvatne procedure upravljanja rizikom (uključujući odgovarajući nadzor od strane odbora i viših direktora) kako bi identifikovale, mjerile i kontrolirale sve druge bitne rizike i, kada je to potrebno, držale kapital za te rizike.*

Primjena: U bankarskom sustavu dominirali su tradicionalni rizici pa se FBA, prvenstveno, bavila kreditnim rizikom. Gubici, međutim, mogu nastati i u netradicionalnim područjima što je sa razvojem bankarstva sve prisutnije (tržišni rizici, pranje novca itd.). FBA je donijela odgovarajuće propise za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma sukladno sa bazelskim i preporukama FATF-a. Inzistirće se na upravljanju rizikom u svim područjima djelovanja institucija pod nadzorom, a FBA će nastaviti kontinuirano dograđivati regulative sukladno sa Evropskim direktivama. Osim već reguliranog, osnovnog i dopunskog, zahtijevaće se i treća kategorija kapitala koja je vezana za tržišne rizike.

Načelo 14: *Supervizori banaka moraju biti uvjereni da banke imaju interne kontrole adekvatne prirodi i stepenu njihovog poslovanja. Ove kontrole treba da uključe: jasne aranžmane za prenos ovlaštenja i odgovornosti; odvajanje od funkcija koje stvaraju obveze za banku, isplaćivanja bankovnih sredstava i računovodstva aktive i pasive; usklađivanje ovih procesa; sigurno čuvanje imovine i odgovarajuća nezavisna interna ili eksterna revizija i funkcije usklađenosti da bi se testiralo praćenje ovih kontrola kao i primjenjivanje zakona i propisa.*

Primjena: Interna kontrola i revizija funkciraju u svim bankama, ali još uvijek ta funkcija nije na optimalnoj razini. Sukladno sa Zakonom, FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima interne kontrole u bankama i Odluku o minimalnim standardima interne i eksterne revizije u bankama. FBA prati primjenu ovih odluka i poduzima odgovarajuće mjere.

Načelo 15: *Supervizori banaka moraju odrediti da banke imaju adekvatne politike, prakse i procedure, uključujući striktna pravila “poznavanja komitenta”, koji treba da promovišu visoke profesionalne i etičke standarde u finansijskom sektoru i da spriječe namjerno ili nenamjerno iskorišćavanje banke od strane kriminalnih faktora.*

Primjena: Odlukom o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma FBA je uvela obvezu primjene pravila “poznavanja komitenta”. Banke primjenjuju ovu Odluku, a kontrolori FBA su uključeni u permanentnu edukaciju za otkrivanje finansijskog kriminala. Suradnja sa drugim institucijama je unaprijeđena, ostvareni su i konkretni uspjesi, izrečene kaznene mjere, poboljšano preventivno djelovanje, izmjenama odgovarajućih zakona pranje novca se smatra krivičnim djelom. U toku je priprema izmjena zakona kojom će se ova oblast mnogo bolje urediti. i u cjelini uskladiti sa Evropskom direktivom.

Metoda stalnog nadzora banaka

Načelo 16: *Efikasan sustav supervizije banaka treba da se sastoji od određenih oblika nadzora na licu mjesta (on – site) i na osnovu izvještaja (off – site).*

Primjena: Od osnivanja FBA prisutne su obje forme supervizije (on – site i off – site) koje djeluju koordinirano. FBA je razradila procedure za procjenu rizika u bankama koji su potpuno u skladu sa ovim načelom, a sukladno sa svjetskim standardima pripremljen je i poseban priručnik, “vodič” za on-site kontrole.

Načelo 17: *Supervizori banaka moraju redovno održavati kontakte sa rukovodstvom banke i dobro poznavati funkcioniranje institucije.*

Primjena: FBA održava kontakte sa bankama. Osnivanje Udruženja banaka otvorilo je mogućnost efikasnije i kvalitetnije komunikacije. Nažalost, FBA je bila preokupirana naslijeđenim problemima pa je u proteklom periodu bila pretežno angažirana na provođenju privremenih uprava, praćenju realizacije izdatih naloga, procesima likvidacije i sl. Smanjenje broja banaka, odnosno “eliminiranje” iz sustava problematičnih institucija i obezbjeđuju bitan preduvjet za puniju primjenu ovog načela.

Načelo 18: *Supervizori banaka moraju imati instrumente za prikupljanje, pregled i analiziranje izvještaja i statističkih podataka banaka na pojedinačnim i konsolidovanim osnovama.*

Primjena: Izuzev za oblast kontrole konsolidovanih bilanci, informacije koje prikuplja FBA su dovoljne i potpune. U prvom polugodištu 2004. godine ovo će biti u potpunosti riješeno uvođenjem i primjenom novog sustava AOP-a.

Načelo 19: *Supervizori banaka moraju imati mogućnost da nezavisno utvrde valjanost informacija, bilo provjerom na licu mjesta bilo korištenjem vanjskih revizora.*

Primjena: Nema nikakvih zapreka za potpuno ostvarenje ovog načela. FBA može vršiti provjere u potpunosti i to čini značajan dio njenih aktivnosti. Neophodno je nastaviti sa promoviranjem međunarodnih računovodstvenih i revizorskih standarda kako bi se i time otklonile devijacije i netočnosti u izvještajima banaka, unificirali izvještaji i eksterne revizorske kuće obvezale na njihovu primjenu.

Načelo 20: *Bitan element supervizije banaka je sposobnost supervizora nadzirati bankarsku grupaciju na konsolidovanoj osnovi.*

Primjena: Ovo pitanje postaje aktualno i u našem bankarskom sustavu. Pripeme za donošenje odgovarajuće regulative su u tijeku i ovo će se načelo primijeniti na adekvatan način.

Nužne informacije

Načelo 21: *Supervizori banaka moraju biti uvjereni da banka vodi odgovarajuće evidencije sukladno sa načelima i pravilima knjigovodstva što će omogućiti supervizorima da imaju uvid u financijsko stanje banke i profitabilnost njenog poslovanja. Banka treba da redovno objavljuje financijske izvještaje koji odražavaju njezino realno stanje.*

Primjena: Prema važećim zakonskim odredbama banke su obavezne da u medijima objavljuju u skraćenom obliku izvješće vanjskog revizora o godišnjem financijskom iskazu i nerevidirane polugodišnje financijske iskaze.. Banke poštivaju ovu obvezu čime je bitno unaprijeđena transparentnost bankarskog sektora koja će za rezultat imati daljnje jačanje financijske discipline i učvršćivanje povjerenja u banke.

Službena ovlaštenja supervizora

Načelo 22: *Bankarski supervizori moraju imati na raspolaganju adekvatne supervizorske mjere za pravovremene korektivne akcije kada banke propuste da ispune opreznosne zahtjeve (kao što su minimalne stope adekvatnosti kapitala), kada postoje prekršaji propisa ili kada su deponenti ugroženi na bilo koji način. U ekstremnim okolnostima ovo podrazumijeva i mogućnost oduzimanja bankarske dozvole ili preporuku za njeno ukidanje.*

Primjena: Zakonom su FBA date neophodne ovlasti. Težište aktivnosti trebalo bi pomjeriti na “proaktivni” pristup čime bi se pokušale preduprijediti krizne situacije koje, prema iskustvima iz svijeta, nije moguće u cjelini izbjeći, bez obzira na frekvenciju i kakvoću supervizije.

Bankarstvo preko granica

Načelo 23: *Supervizori banaka moraju provoditi globalno konsolidovanu superviziju svojih međunarodno aktivnih bankarskih organizacija, adekvatno ih nadzirujući i primjenjujući opreznosne norme na sve aspekte poslovanja ovih bankarskih organizacija širom svijeta, a prije svega na njihove filijale u inozemstvu, zajednička ulaganja u subsidiarne osobe.*

Načelo 24: *Ključna komponenta konsolidovane supervizije je uspostavljanje kontakta i razmjene informacija sa drugim uključenim supervizorima, prije svega supervizorskim organima zemlje domaćina.*

Načelo 25: *Bankarski supervizori moraju zahtijevati da lokalne operacije stranih banaka budu vršene uz postizanje istih visokih standarda koji važe za domaće institucije i mora postojati ovlaštenje za razmjenu neophodnih informacija sa supervizorima iz zemlje porijekla strane banke sa ciljem vršenja konsolidovane supervizije.*

Primjena: U Federaciji BiH još nema stvarno “međunarodno aktivnih” bankarskih institucija, ali se u narednom periodu može očekivati ekspanzija nekih banaka na tržišta u susjedstvu. Principi su, za sada, neprimjenjivi. Na primjeni su poduzete prethodne aktivnosti: sa Bankom Slovenije i Hrvatskom narodnom bankom su potpisani memorandumi o suradnji, a slični dokumenti pripremaju se sa nadležnim supervizorskim institucijama iz Austrije, Turske i Italije. .

Razmjena informacija dogovorena sa Bankom Slovenije i Hrvatskom narodnom bankom, a sličan aranžman predstoji i sa drugim zemljama iz kojih su stigli investitori u bankarski sektor Federacije BiH.

ZAKONSKI OKVIR ZA RAD AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH I BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj 9/96, 27/98, 20/00, 45/00, 58/02, 13/03 i 19/03),
2. Zakon o Centralnoj banci BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 1/97, 29/02 i 13/03),
3. Zakon o bankama ("Službene novine FBiH", broj 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02 i 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03),
4. Zakon o finansijskom poslovanju ("Službene novine F BiH", broj 2/95, 13/00 i 29/00),
5. Zakon o unutrašnjem platnom prometu ("Službene novine FBiH", broj 15/00-prečišćeni tekst, 54/01),
6. Zakon o deviznom poslovanju ("Službene novine FBiH", broj 35/98),
7. Zakon o vrijednosnim papirima ("Službene novine FBiH", broj 39/98 i 36/99),
8. Zakon o registru vrijednosnih papira ("Službene novine FBiH", broj 39/98 i 36/99),
9. Zakon o komisiji za vrijednosne papire ("Službene novine F BiH", broj 39/98 i 36/99),
10. Zakon o sprječavanju pranja novca ("Službene novine FBiH", broj 8/00),
11. Zakon o mjenici ("Službene novine FBiH", broj 32/00 i 28/03),
12. Zakon o čeku ("Službene novine FBiH", broj 32/00),
13. Zakon o platnim transakcijama ("Službene novine FBiH", broj 32/00 i 28/03),
14. Zakon o obligacionim odnosima ("službeni list R BiH", broj 2/92, 13/93 i 13/94 i "Službene novine FBiH", broj 29/03),
15. Zakon o privrednim društvima ("Službene novine FBiH", broj 23/99, 45/00, 2/02, 6/02-ispravka i 29/03),
16. Zakon o stečajnom postupku ("Službene novine FBiH", broj 29/03),
17. Zakon o likvidacionom postupku ("Službene novine FBiH", broj 29/03),
18. Zakon o radu ("Službene novine FBiH", broj 43/99, 32/00 i 29/03),
19. Zakon o izvršnom postupku ("Službene novine FBiH", broj 32/03),
20. Zakon o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar ("Službene novine FBiH", broj 4/00, 19/00, 49/00, 32/02, 58/01, 13/03, 19/03 i 50/03),
21. Zakon o upravnom postupku ("Službene novine FBiH", broj 2/98 i 48/99),
22. Zakon o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi ("Službene novine FBiH", broj 9/96 i 29/00),
23. Zakon o trezoru u FBiH ("Službene novine FBiH", broj 19/03),
24. Zakon o privatizaciji banaka ("Službene novine FBiH", broj 12/98, 29/00 i 37/01),
26. Zakon o računovodstvu ("Službene novine FBiH", broj 2/95, 14/97 i 12/98).

PODZAKONSKI AKTI KOJIMA SE REGULIRA RAD BANAKA

1. Odluka o superviziji banaka i postupcima Agencije za bankarstvo Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
2. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka ("Službene novine F BiH", broj 3/03 i 18/03),
3. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
4. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje koncentracijom rizika banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03, ispr. 6/03, 18/03),
5. Odluka o minimalnim standardima interne i eksterne revizije u bankama ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
6. Odluka o minimalnim standardima sustava interne kontrole u bankama ("Službene novine F BiH", broj 3/03),
7. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
8. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03 i 31/03),
9. Odluka o minimalnim standardima za poslovanje s osobama povezanim sa bankom ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
10. Odluka o minimalnim standardima za dokumentiranje kreditnih aktivnosti banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
11. Odluka o izvještavanju o nesolidnim komitentima koji se smatraju specijalnim kreditnim rizikom ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
12. Odluka o minimumu obima oblika i sadržaja programa i izvještaja o ekonomsko-finansijskoj reviziji banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
13. Odluka o formi izvještaja koje banke dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj 3/03, 18/03 i 52/03),
14. Odluka o uvjetima kada se banka smatra nesolventnom ("Službene novine F BiH", broj 3/03),
15. Odluka o minimalnim uslovima koje banka treba ispuniti za obavljanje unutrašnjeg platnog prometa ("Službene novine FBiH", broj 46/01),
16. Odluka o postupku za utvrđivanje potraživanja i raspodjele aktive i pasive prilikom likvidacije banaka ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
17. Kriteriji za interno rangiranje banaka od strane Agencije za bankarstvo FBiH ("Službene novine FBiH", broj 3/03, ispr. 6/03),
18. Odluka o minimumu uslova za izdavanje dozvole za obavljanje unutrašnjeg platnog prometa filijalama banaka sa sjedištem u Republici Srpskoj ("Službene novine FBiH", broj 50/01),
19. Odluka o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranju terorizma ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
20. Odluka o izjavi o imovinskom stanju ("Službene novine FBiH", broj 3/03),
21. Odluka o obračunu kamata i naknada za neaktivne račune ("Službene novine FBiH", broj 7/03),
22. Odluka o visini i uslovima dodjele kredita uposlenicima banke ("Službene novine FBiH", broj 7/03),
23. Uputstvo za licenciranje i druge saglasnosti Agencije za bankarstvo FBiH ("Službene novine FBiH", broj 46/02 i 18/03).

BILANCA STANJA BANAKA U FBiH PO SHEMI FBA

AKTIVNA PODBILANCA

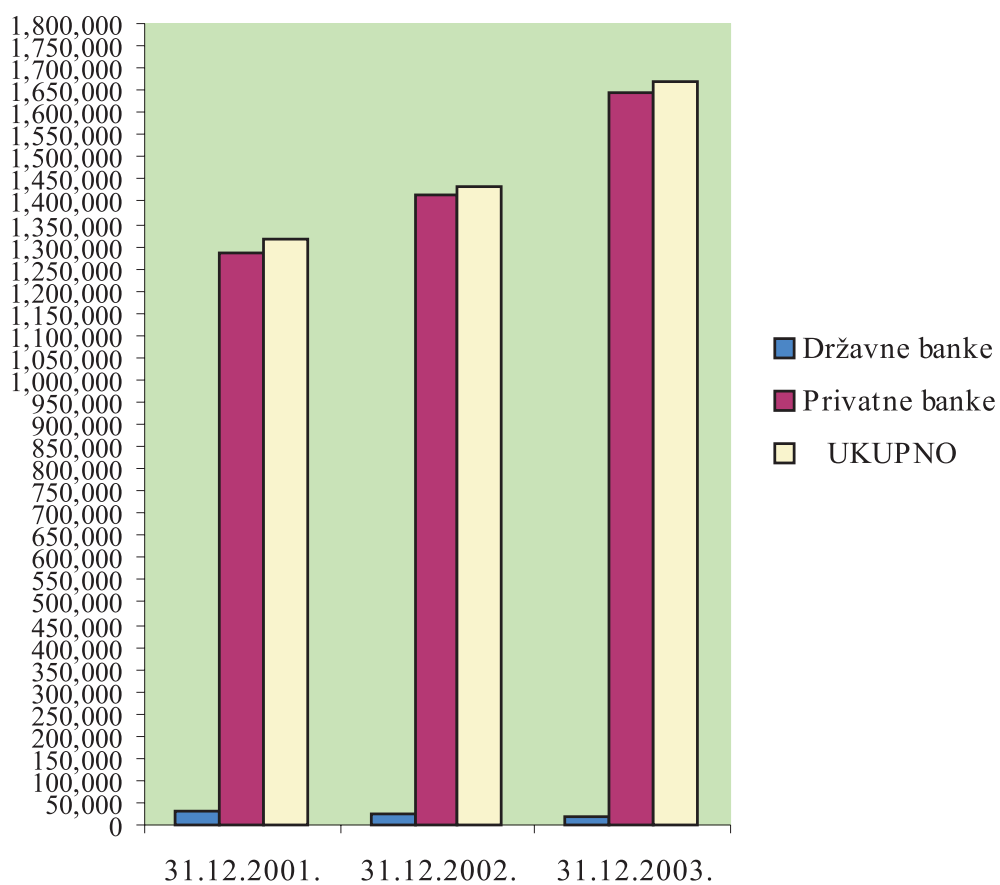
R.br.	O P I S	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.
A K T I V A				
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	1,783,234	1,595,154	2,058,999
1a	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	1,039,914	587,970	553,791
1b	Kamatonosni računi depozita	743,320	1,007,184	1,505,208
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	47,192	50,459	13,752
3.	Plasmani drugim bankama	25,355	19,952	36,369
4.	Kredit, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	1,723,663	2,691,582	3,450,027
4a	Kredit	1,526,180	2,527,538	3,272,637
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	0	226	215
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	197,483	163,818	177,175
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospelja	4,244	22,691	11,265
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	263,547	271,385	287,683
7.	Ostale nekretnine	10,434	24,193	24,596
8.	Investicije u nekonsolidirana povezana poduzeća	17,211	32,351	16,634
9.	Ostala aktiva	71,689	84,625	103,956
10.	MINUS:Rezerve za potencijalne gubitke	178,082	204,526	221,202
10a	Rezerve na stavke pozicije 4. Aktive	151,504	187,167	209,807
10b	Rezerve na pozicije Aktive osim pozicije 4.	26,578	17,359	11,395
11.	UKUPNA AKTIVA	3,768,487	4,587,866	5,782,079
O B V E Z E				
12.	Depoziti	2,900,613	3,524,555	4,292,709
12a	Kamatonosni depoziti	1,999,170	2,888,327	3,739,255
12b	Nekamatonosni depoziti	901,443	636,228	553,454
13.	Uzete pozajmice - dospjele obveze	7,637	5,540	5,801
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obveza	78	477	0
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilančnih obveza	7,559	5,063	5,801
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	5,550	3,352	3,779
15.	Obveze prema vladi	1,225	6,911	6,911
16.	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	253,269	313,009	589,012
16a	sa preostalim rokom dospelja do jedne godine	36,072	61,721	64,084
16b	sa preostalim rokom dospelja preko jedne godine	217,197	251,288	524,928
17.	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	5,179	21,040	58,188
18.	Ostale obveze	90,523	87,663	101,359
19.	UKUPNE OBVEZE	3,263,996	3,962,070	5,057,759
K A P I T A L				
20.	Trajne prioritetne dionice	5,698	14,759	22,527
21.	Obične dionice	452,788	524,002	575,822
22.	Emisiona ažia	5,565	4,767	4,766
22a	na trajne prioritetne dionice	0	0	0
22b	na obične dionice	5,565	4,767	4,766
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	72,483	67,746	66,493
24.	Kursne razlike	0	0	0
25.	Ostali kapital	-32,043	14,522	54,712
26.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	504,491	625,796	724,320
27.	UKUPNE OBVEZE I KAPITAL (19 +26)	3,768,487	4,587,866	5,782,079
	PASIVNA I NEUTRALNA PODBILANSA	859,296	781,690	707,895
	UKUPNA BILANČNA SUMA BANAKA	4,633,450	5,369,556	6,489,974

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA PO RAZDOBLJIMA

000 KM

	31.12.2001.	31.12.2002.	31.12.2003.
Državne banke	28,787	22,072	20,758
Privatne banke	1,285,803	1,414,816	1,645,993
UKUPNO	1,314,590	1,436,888	1,666,751

KLASIFIKACIJA AKTIVE I VANBILANCNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2003. godine
- AKTIVNA BILANCA -

		K L A S I F I K A C I J A					000 KM
Red. br.	STAVKE AKTIVE BILANCE I VANBILANCE	A	B	C	D	E	UKUPNO
1.	Kratkoročni krediti	585,651	156,917	28,044	5,402	0	776,014
2.	Dugoročni krediti	2,080,463	283,314	79,172	49,629	4,261	2,496,839
3.	Ostali plasmani	48,793	1,541	1,391	817	0	52,542
4.	Obračunata kamata	17,043	4,634	3,305	1,386	27	26,395
5.	Dospjela potraživanja	36,036	29,650	34,058	71,313	765	171,822
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	194	73	241	4,542	303	5,353
7.	Ostala aktiva	2,459,714	9,566	2,741	1,939	354	2,474,314
8.	STAVKE AKTIVE BILANCE UKUPNO:	5,227,894	485,695	148,952	135,028	5,710	6,003,279
9.	a) Plative garancije	166,045	35,102	2,940	1,411	91	205,589
	b) Činidbene garancije	153,007	31,948	1,170	740	417	187,282
10.	Nepokriveni akreditivi	45,720	5,440	0	194	0	51,354
11.	Neopozive kreditne obveze	283,214	45	0	0	0	283,259
12.	Ostale potencijalne obveze	16,641	3,799	1,069	389	0	21,898
13.	STAVKE VANBILANCE UKUPNO:	664,627	76,334	5,179	2,734	508	749,382
14.	UKUPNO STAVKE BILANCE I VANBILANCE (8 + 13)	5,892,521	562,029	154,131	137,762	6,218	6,752,661
15.	Opći kred.rizik i Potencijalni kred.gubici (r.br.14 X % gubitaka)	71,193	46,544	44,796	76,287	6,218	245,038
16.	Već formirane Opće rezerve (A) i Posebne rezerve (B,C,D,E)	71,743	46,674	44,960	80,555	1,140	245,072
17.	VIŠE (MANJE) formiranih rezervi (R.br.16. - R.br.15.) + ili -	550	130	164	4,268	-5,078	34

BILANCA USPJEHA

000 KM

ELEMENTI	OSTVARENO XII 2002.		OSTVARENO XII 2003.		INDEX 4 : 2
	Iznos	sudj. u ukupnom prihodu	Iznos	sudj. u ukupnom prihodu	
1	2	3	4	5	8
PRIHODI					
Prihod od kamata	267,925	63%	336,697	72%	126
Kamatni troškovi	77,902	18%	97,241	21%	125
Neto kamatni prihodi	190,023	45%	239,456	51%	126
Prihod od naknada za bank. usluge	235,371	55%	230,289	49%	98
UKUPNI PRIHOD	425,394	100%	469,745	100%	110
TROŠKOVI					
Rezerve za potencijalne gubitke	133,238	31%	110,221	23%	83
Troškovi plaća i doprinosa	118,589	28%	133,912	29%	113
Troškovi fiksne aktive i režije	64,604	15%	74,777	16%	116
Ostali troškovi	91,617	22%	91,866	20%	100
UKUPNI TROŠKOVI	408,048	96%	410,776	87%	101
NETO PRIHOD PRIJE POREZA	17,346	4%	58,969	13%	340
Porez na prihod	2,610		2,119		81
NETO PRIHOD	14,736		56,850		386

UPOREDNI PREGLED O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA AKTIVNA PODBILANCA

Poz.	O P I S	12./2001.	12./2002.	12./2003.
1	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -novčane uplate	428,750	514,314	573,203
1.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -uložene stvari i prava	14,150	24,894	25,323
1.3.	Iznos emisionih ažia ostvarenih pri uplati dionica	5,565	4,766	4,766
1.4.	Opće zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	40,252	40,839	50,380
1.5.	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	57,986	28,036	16,862
1.6.	Zadržana – neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	12,647	25,137	36,550
1.a.	UKUPNO (od 1.1. do 1.6.)	559,350	637,986	707,084
1.b.	Odbitne stavke od 1.a.			
1.7.	Nepokriveni gubici preneseni iz prethodnih godina			24,192
1.8.	Gubitak iz tekuće godine			11,523
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke			1,580
1.10.	Iznos nematerijalne imovine			10,236
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10.)			47,531
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a.-1.b.)	559,350	637,986	659,553
2	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -novčane uplate	3,083	1,403	1,403
2.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -uložene stvari i prava	0	0	0
2.3.	Opće rezerve za kreditne gubitke na kategoriju A – Dobra aktiva	51,984	60,319	71,743
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini	20,692	16,878	
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene eksternom revizijom			43,953
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordiniranih dugova najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala	0	15,842	52,353
2.7.	Hibridne konvertibilne stavke - najviše do 50% iznosa Osnovnog kapitala	0	0	700
2.8.	Iznos stavki-obaveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje	5,328	5,347	15,752
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1. do 2.8.)	81,087	99,789	185,904
3	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio općeg i potencijalnog kred.rizika za koje nisu formirane ORKG i PRKG	5,382	5,092	
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a precjenjena vrij.			0
3.2.	Nepokriveni gubici preneseni iz prethodnih godina	30,970	10,070	
3.2.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke			1,297
3.3.	Gubitak iz tekuće godine	62,747	18,700	
3.3.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.pravom - odobrena suprotno propisima			0
3.4.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke	270	1,850	
3.4.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA			0
3.5.	Dionice uplaćene iz kredita banke - do visine neotplaćenog iznosa kredita	514	0	
3.6.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a precjenjena vrij.	0	0	
3.7.	Iznos nematerijalne imovine	178	1,508	
3.8.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke	4,871	12,979	
3.9.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.pravom - odobrena suprotno propisima	0	0	
3.10.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA	0	0	
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1. do 3.4.)	104,932	50,199	1,297
A	IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1.+2.-3.)	535,505	687,576	844,160
B.	RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKVIVALENATA	2,388,921	3,489,810	4,317,432
C.	STOPA NETO-KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (A.:B.) X 100	22.4%	19.7%	19.6%

Napomena: Zbog izmijenjene metodologije obračuna kapitala, osjenčena polja u koloni "Poz." važe samo za 2001. i 2002. godinu, a osjenčena polja u kolonama sa iznosima označavaju stavke koje nisu važile za te godine.

KVALIFIKACIONA STRUKTURA ZAPOSLENIH RADNIKA PO BANKAMA

Red. br.	BANKA	31.12.2003.				
		VSS	VŠS	SSS	ostali	UKUPNO
1	ABS BANKA dd SARAJEVO	89	33	172	11	305
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL	26	4	34	2	66
3	BOR BANKA dd SARAJEVO	18	6	11	1	36
4	CENTRAL PROFIT BANKA dd SARAJEVO	127	53	233	17	430
5	COMMERCEBANK dd SARAJEVO	46	3	47	3	99
6	GOSPODARSKA BANKA dd MOSTAR	6	1	36	2	45
7	HERCEGOVAČKA BANKA dd MOSTAR*					-
8	HVB BANKA BiH dd SARAJEVO	42	5	24	0	71
9	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd MOSTAR	108	32	161	0	301
10	INVESTICIJSKA BANKA FBiH SARAJEVO	44	4	19	3	70
11	INVESTICIONO KOM.BANKA dd ZENICA	39	17	127	12	195
12	KIB BANKA dd VELIKA KLADUŠA	17	4	26	2	49
13	LT GOSPODARSKA BANKA dd SARAJEVO	77	18	87	2	184
14	LJUBLJANSKA BANKA dd SARAJEVO	15	9	55	6	85
15	MICRO ENTERPRISE BANK dd SARAJEVO	92	25	108	1	226
16	POŠTANSKA BANKA doo SARAJEVO	12	11	47	2	72
17	PRIVREDNA BANKA dd SARAJEVO	58	24	122	12	216
18	RAIFFEISEN BANK dd SARAJEVO	410	97	507	6	1,020
19	TURKISH ZIRAAT BANK dd SARAJEVO	23	7	21	1	52
20	TUZLANSKA BANKA dd TUZLA	77	11	236	44	368
21	UNA BANKA dd BIHAĆ	15	21	31	5	72
22	UNION BANKA dd SARAJEVO	50	12	96	11	169
23	UNIVERSAL BANKA dd SARAJEVO	119	40	148		307
24	UPI BANKA dd SARAJEVO	72	12	82	3	169
25	VAKUFСКА BANKA dd SARAJEVO	55	21	66	9	151
26	VOLKSBANK BH dd SARAJEVO	52	19	85	2	158
27	ZAGREBAČKA BANKA BH dd SARAJEVO	158	57	244	19	478
	UKUPNO	1,847	546	2,825	176	5,394

*Banka ne dostavlja izvještaje od 05.04.2001. godine zbog uvođenja privremene uprave.